

EELK USUTEADUSE INSTITUUT

USUTEADUSKOND

KRISTLIK KULTUURILUGU

Tiia Tarm

VANEMATE TEADLIKKUS, HOIAKUD JA PRAKTIKAD
EELKOOLIEALISTE LASTE NUTISEADMETE
KASUTAMISEL KRISTLIKUS JA MITTERELIGIOOSSES
KASVATUSRAAMISTIKUS

Magistrieksami osatöö

Juhendaja: MA Lii Lilleoja

Tallinn 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE	8
1.1 Eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutus ja arengulised eripärad	8
1.1.1 Eelkooliealine laps ja arengulised vajadused.....	9
1.1.2 Nutiseadmete kasutus varases lapsepõlves: sotsiaalne kontekst.....	10
1.1.3 Nutiseadmete kasutamise riskid ja võimalused lapse arengule	11
1.2 Vanema roll ja vanemlik vahendamine lapse nutiseadmete kasutamisel	12
1.2.1 Vanemlik vahendamine: mõiste ja tüübid.....	13
1.2.2 Vanemlik järjepidevus, piirid ja ennustatavus lapse nutiseadmete kasutamisel.....	14
1.2.3 Vanemate teadlikkus ja riskitaju	16
1.3 Vanemate hoiakud ja käitumine sotsiaalse õppimise vaatenurgast	17
1.3.1 Sotsiaalse õppimise teooria.....	17
1.3.2 Vanemate digikäitumise mõju lapsele.....	18
1.4 Kristlik ja mittereligioosne kasvatusraamistik lapse nutiseadmete kasutamise kontekstis.....	19
1.4.1 Kasvatusraamistik kui väärtus- ja tähendusruum	20
1.4.2 Kristlik kasvatus religioonipedagoogilises käsitluses	21
1.4.3 Mittereligioosne kasvatusraamistik ja nutiseadmete kasutamine	21
2. UURIMUSE METOODIKA.....	23
2.1 Meetodi valik ja kirjeldus.....	23
2.2 Valimi moodustamine ja kirjeldus	24
2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus.....	25
2.4 Uurimuse eetilised kaalutlused.....	26
2.5 Uurimuse piirangud.....	27

3. UURIMISTULEMUSED.....	28
3.1 Vanemate teadlikkus ja riskitaju seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega kristlikus ja mittereligioosses kasvatusraamistikus	28
3.2 Vanemate hoiakud ja kasvatuspraktikad eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisel kristlikus ja mittereligioosses kasvatusraamistikus	30
3.2.1 Ajapiirangud, kasutusaeg ja vanemate suunamispraktikad.....	30
3.2.2 Vanemate nimetatud kasvatuspõhimõtted	31
3.2.3 Vanemate kirjeldused kasvatuspõhimõtete mõjust nutiseadmete kasutamise praktikale	33
3.3 Vanemate kogetud tõkked ja soodustajad lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel kristlikus ja mittereligioosses kasvatusraamistikus	36
3.3.1 Nutiseadmete kasutamist soodustavad ja piiravad tegurid	37
3.3.2 Vanemate kirjeldatud peamised väljakutsed	38
4. ARUTELU JA KOKKUVÕTE	42
KASUTATUD ALLIKAD	49
LISAD	56

SISSEJUHATUS

Nutiseadmed on muutunud paljudes peredes igapäevaelu osaks ning seetõttu puutuvad nendega üha enam kokku ka eelkooliealised lapsed. 3–7-aastaste laste esimesed kokkupuuted nutitelefonide, tahvelarvutite ja teiste internetiühendusega seadmetega toimuvad enamasti kodus (Brito jt 2017; Chaudron jt. 2018). Seetõttu on vanemate roll oluline, sest nende igapäevased valikud, harjumused ja hoiakud mõjutavad seda, millal ja kuidas laps nutiseadmetega kokku puutub ning millised kasutusharjumused tal kujunevad.

Rideouti ja Robbi (2020) Ameerika Ühendriikides tehtud uuringu andmetel on enam kui kahel kolmandikul 5–8-aastastest lastest ja ligi pooltel 2–4-aastastest lastest isiklik tahvelarvuti või nutitelefoni. Sama suundumust on näha ka Eestis. TNS Emori (2017) uuringu andmetel on 54%-l 6–8-aastastest lastest isiklik nutitelefoni ning 19%-l isiklik tahvelarvuti. Ka Tennisbergi (2019) ja TNS Emori (2017) andmed näitavad, et nutiseadmete kasutamine algab varakult ning need on lastele kättesaadavad juba enne kooliiga.

Nutiseadmete varane kättesaadavus võib laste heaolu ja arengut mõjutada mitmel viisil. Liigne või reguleerimata nutiseadmete kasutus võib lapse arengule halvasti mõjuda (Madigan jt 2019). Samas ei saa nutiseadmeid vaadelda üksnes riskitegurina. Kui neid kasutatakse eakohaselt ja teadlikult, võivad need toetada õppimist ja arengut. Uuringud näitavad, et vanemate juhendamine, selged kokkulepped ja meedia kasutamine koos lapsega aitavad riske vähendada (Radesky jt 2015). Varasemate uuringute põhjal on näha, et vanemate roll ei piirdu ainult kasutusaja piiramisega, vaid vanemate ülesanne on ka lapse digikeskkondade kasutust jälgida ja vahendada (Livingstone ja Helsper 2008; Nikken ja Schols 2015).

Vanemate rolli nutiseadmete kasutamise suunamisel võib vaadata ka arengupsühholoogia vaatenurgast. Lapse arenguks on vaja psühholoogilist turvatunnet, mida toetab stabiilne ja etteaimatav kasvukeskkond (Bowlby 1969). Koduses kasvatuskontekstis on oluline, et vanem reageeriks järjepidevalt ja seaks piire. See muudab lapse jaoks keskkonna arusaadavamaks, vähendab stressi ning toetab emotsionaalset stabiilsust ja enesekindlust (Shonkoff ja Phillips 2000; Bowlby

1969). Varases lapsepõlves aitab selline järjepidev hoolitsus last seni, kuni eneseregulatsioon alles kujuneb, ja toetab tema edasist arengut (Bernier jt 2010).

Nutiseadmete kasutamise suunamine on osa lapse igapäevasest kasvukeskkonnast. Kui vanem seab selged piirid ja juhendab last järjepidevalt, muutub igapäevane keskkond lapse jaoks selgemaks ja kindlamaks. Kui nutiseadmete kasutamine on ebajärjekindel või jääb suunamata, võib lapsel olla raskem aru saada, millal ja kuidas neid kasutada tohib. Uuringud näitavad ka, et vanema sage digiseadme kasutus võib vähendada vanema ja lapse vahelist vahetut suhtlust ning laps võib kogeda, et vanem on tema jaoks vähem kohal (Radesky jt 2015; McDaniel ja Radesky 2018).

Varasemad uurimused näitavad, et vanemate teadlikkus, hoiakud ja kasvatusega seotud väärtushinnangud mõjutavad seda, kuidas nad laste nutiseadmete kasutamist suunavad ja reguleerivad. Vanemad erinevad nii riskitaju, vahendamisstrateegiate kui ka igapäevaste praktikate osas (Livingstone ja Helsper 2008; Nikken ja Schols 2015; Radesky jt 2016). Neid erinevusi võib aidata selgitada vanemate kasvatusraamistik ehk väärtuste ja tähenduste kogum, mis kujundab arusaamu lapse arenguvajadustest, vastutusest, piiride seadmisest ja vanema rollist (Darling ja Steinberg 1993; Bornstein 2012). Kasvatusraamistik võib mõjutada ka seda, kuidas mõtestatakse eelkoolialise lapse nutiseadmete kasutamist, selle võimalikke riske ning vanema vastutust kasutuse suunamisel (Livingstone ja Blum-Ross 2020; Lafton jt 2024).

Uurimuse keskmes on kristlik ja mittereligioosne kasvatusraamistik. Vanemate maailmavaade ja väärtused võivad mõjutada nende hoiakuid lapse kasvatamise, piiride seadmise, moraalse suunamise ja igapäevaste kasvatuspraktikate suhtes. Töös uuritakse, kuidas need kaks kasvatusraamistikku seostuvad vanemate teadlikkuse, hoiakute ja praktikatega eelkoolialiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisel.

Eesti kontekstis on eelkoolialiste laste nutiseadmete kasutamist uuritud peamiselt riskitaju, digipädevuse toetamise ja ekraanimeedia kasutamise seisukohalt. Varasemates uurimistöodes on vaadeldud näiteks seda, kuidas lapsevanemad hindavad nutiseadmete kasutamisega seotud riske, kui oluliseks nad peavad lapse digipädevuse kujunemist ning kuidas on laste ekraaniaeg seotud vaimse tervise, peresiseste kokkulepete ja vanemate juhendamisega (Suun 2022; Sügis 2017; Muhk 2024; Rannamets 2025; Tennisberg 2019). Need uurimused näitavad, et vanemate roll on

laste digikäitumise kujunemisel väga oluline, kuid toovad välja ka selle, et vanemate hoiakud ja teadmised ei kajastu alati järjepidevates igapäevastes praktikates.

Eestis on selle teema kohta antud ka praktilisi soovitusi. Tervise Arengu Instituut avaldas 2025. aastal soovitusel nutiseadmete kasutamiseks (Kivisaar jt 2025). Soovitustes rõhutatakse, et 2–6-aastaste laste arengus on väga olulised mäng, liikumine ja vahetu kokkupuude ümbritseva maailmaga. Samal ajal kasutatakse ajaliste piirangute kirjeldamisel laiemat mõistet: ekraaniaeg. 2–6-aastastel lastel soovitatakse ekraanikasutust piirata kuni ühe tunnini päevas vanema juhendamisel.

Kuigi vanemate rolli eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisel on uuritud nii rahvusvaheliselt kui ka Eestis, on siin seni vähe tähelepanu pööratud sellele, mil viisil erinevad vanemate teadlikkus, hoiakud ja praktikad kristlikus ja mittereligiooskes kasvatusraamistikus. Eriti vähe on võrdlevaid uurimusi, mis vaatleksid, kuidas need kasvatusraamistikud on seotud vanemate lähenemistega eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisele. Käesolevas magistritöös uuritakse, kuidas vanemad tajuvad nutiseadmete kasutamisega seotud riske, milliseid vahendamis- ja suunamispraktikaid nad kasutavad ning milliseid takistusi ja toetavaid tegureid nad lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel kogevad. Uurimuse eesmärk on võrrelda kristliku ja mittereligiooskes kasvatusraamistikuga vanemate teadlikkust, hoiakuid ja praktikaid seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega.

Lähtuvalt seotud eesmärkidest püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on kristliku ja mittereligiooskes kasvatusraamistikuga vanemate arusaamad eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega seotud riskidest?
2. Milliseid vanemliku vahendamise ja nutiseadmete kasutamise suunamise praktikaid kasutatakse eelkooliealiste laste puhul ning kuidas need erinevad kasvatusraamistike lõikes?
3. Milliseid kasvatuslikke väärtusi ja veendumusi vanemad kirjeldavad ning kuidas nad ise seostavad neid lapse nutiseadmete kasutamise suunamisega?
4. Milliseid tõkkeid ja soodustajaid tajuvad vanemad nutiseadmete kasutamisega seotud riskide vähendamisel ning kuidas on need seotud kristliku ja mittereligiooskes kasvatusraamistikuga?

Uurimuse andmed koguti lapsevanematele suunatud küsitlusega. Sellega uuriti vanemate teadlikkust, hoiakuid ja praktikaid seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega. Küsimustik edastati lasteaedade kaudu ning lisaks levitati seda lumepallimeetodil kriteeriumile vastava sihtrühma hulgas. Saadud vastuste põhjal võrreldi kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastuseid. Meetodit, valimit ja andmeanalüüsi kirjeldatakse lähemalt töö teises peatükis.

Uurimistöö teoreetiliseks aluseks on kiindumusteooria, vanemliku vahendamise teooria, sotsiaalse õppimise teooria ja religioonipedagoogiline lähenemine. Kiindumusteooria aitab mõista vanema rolli lapse turvatunde ja eneseregulatsiooni kujunemisel ning rõhutab kasvukeskkonna tähtsust lapse arengus (Bowlby 1969; Thompson 2008; Shonkoff ja Phillips 2000). Vanemliku vahendamise teooria selgitab, kuidas vanemad lapse nutiseadmete kasutamist suunavad ja reguleerivad (Valkenburg jt 1999; Livingstone ja Helsper 2008; Nikken ja Schols 2015). Sotsiaalse õppimise teooria aitab mõista, kuidas vanemate eeskuju mõjutab lapse digikäitumise kujunemist (Bandura 1977; Bandura 2001). Religioonipedagoogiline käsitlus loob aluse kristliku kasvatusraamistiku mõtestamiseks ning selle seostamiseks vanemate teadlikkuse, hoiakute ja praktikatega. Mittereligioosse kasvatusraamistiku võrdlemisel toetutakse lisaks uurimustele, mis käsitlevad kasvatus, väärtuste ja vanemlike praktikate seoseid (Schweitzer 2023; Mahoney 2010; Bartkowski jt 2008).

Uurimustöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis kirjeldatakse eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega seotud arengulisi ja kasvatuslikke aspekte ning vanemate rolli nende suunamisel. Teises peatükis kirjeldatakse uurimuse meetodikat, sealhulgas valimit, andmete kogumise protsessi ja andmeanalüüsi põhimõtteid. Kolmandas peatükis esitatakse uurimistulemused ja nende analüüs. Töö lõpeb kokkuvõttega, milles esitatakse peamised järeldused ning ettepanekud edasiseks uurimistööks.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

Selles peatükis antakse teoreetiline ülevaade eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisest ning vanemate teadlikkusest, hoiakutest ja praktikatest. Esmalt uuritakse, millised on eelkooliealise lapse arengulised vajadused ja millised on nutiseadmete kasutamisega seotud võimalused ja riskid. Seejärel uuritakse, milline on vanema roll lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel, kirjeldatakse vanemlikku vahendamist, piiride seadmist ja järjepidevust. Samuti tuleb juttu vanemate käitumise ja eeskuju mõjust lapse digikasutuse kujunemisele. Peatüki lõpus kirjeldatakse kristlikku ja mittereligioosset kasvatusraamistikku kui väärtus- ja tähendusruumi, mille taustal vanemad oma kasvatuspraktikaid kujundavad. Nii kujuneb teoreetiline alus töö empiirilisele osale.

1.1 Eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutus ja arengulised eripärad

Varane lapsepõlv on kiire ja mitmekülgse arengu aeg, mil kujunevad lapse kognitiivsed, keelelised ja sotsiaal-emotsionaalsed oskused bioloogiliste eelduste ja keskkonna koosmõjus. Lapse areng sõltub suurel määral igapäevastest kogemustest, õppimisest ja sotsiaalsest suhtlusest. Varases lapsepõlves õpib laps maailma tundma tegutsemise, mängu ja teiste inimestega suhtlemise kaudu. Seetõttu on lapse arengus väga oluline keskkond, mis pakub tuge, selgust ja arenguvõimalusi (Kikas 2008, 135–151).

Kuna nutiseadmed on muutunud kättesaadavamaks, puutuvad eelkooliealised lapsed nendega oma igapäevases keskkonnas üha sagedamini kokku. Selles töös mõistetakse nutiseadmena kaasaskantavat elektroonilist seadet, mis sisaldab erinevaid tarkvararakendusi ning on ühenduses teiste seadmetega traadita sidevõrgu kaudu (nt nutitelefon, tahvelarvuti, nutivõru, e-luger) (Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2025). Nutiseadmed võivad pakkuda õppimisvõimalusi ja toetada uute oskuste kujunemist. Samal ajal võivad need konkureerida lapse arenguliselt oluliste tegevustega, nagu füüsiline mäng, vahetu suhtlus ja loovtegevus (American Academy of Pediatrics 2016; Madigan jt 2019). Nutiseadmete mõju lapse arengule ei sõltu ainult ekraaniaja

kestusest. Oluline on ka kasutatav sisu, kasutusolukord, täiskasvanu kaasatus ning see, kuidas nutiseadmete kasutamist reguleeritakse (Fitzpatrick jt 2023; American Academy of Pediatrics 2016). Seetõttu on oluline küsida, kuidas digikeskkond võib toetada või takistada lapse arengut ning kuidas vanemad lapse digikeskkonna kasutamist suunavad.

1.1.1 Eelkooliealine laps ja arengulised vajadused

Eelkoolieas toimub kiire kognitiivne areng, mille käigus arenevad lapse mõtlemine, sümbolite kasutamine ja keeleline väljendusoskus (Kikas 2008, 285-287). Samal ajal on lapse tähelepanu ja eneseregulatsioon alles kujunemisjärgus. Seetõttu vajab laps oma käitumise ja emotsioonide reguleerimisel täiskasvanu juhendamist ja toetust (Shonkoff ja Phillips 2000; Thompson 2008). Varases lapsepõlves on aju areng eriti plastiline ning korduvad kogemused ja ümbritsev keskkond mõjutavad tähelepanu ja eneseregulatsiooni kujunemist (Shonkoff ja Phillips 2000; Montroy jt. 2016). Eneseregulatsioon kujuneb lapse ja hooldaja vahelise suhtluse ning ümbritseva keskkonna mõjul (Thompson 2008; Bernier jt 2010).

Kuna lapse eneseregulatsioon ja turvatunne kujunevad peamiselt suhtes vanema või muu peamise hooldajaga, aitab kiindumusteooria neid arenguprotsesse mõista. Kiindumusteooria kohaselt kujuneb lapse psühholoogiline turvatunne varases lapsepõlves turvalise ja reageeriva suhte kaudu peamise hooldajaga (Rygaard 2016, 16-18). Turvaline kiindumussuhe toetab lapse emotsionaalset stabiilsust ning toimib emotsionaalse turvabaasina, mis aitab toime tulla stressi ja emotsioonide reguleerimisega. Turvaline kiindumussuhe mõjutab ka lapse hilisemat sotsiaalset, emotsionaalset ja kognitiivset arengut (Bowlby 1969; Shonkoff ja Phillips 2000; Thompson 2008). Vanema järjepidev ja tundlik reageerimine on oluline nii lapse turvatunde kui ka eneseregulatsiooni kujunemisel (Thompson 2008).

Varases lapsepõlves aitab täiskasvanu lapsel rahuneda, tähelepanu suunata ja igapäevaseid rutiine kujundada. Uuringud on näidanud, et järjepidev ja toetav vanemlik käitumine aitab lapsel kujundada sisemist eneseregulatsiooni ja täidesaatvaid funktsioone (Bernier jt. 2010). Seetõttu on eelkoolieas eriti olulised nii keskkonna ennustatavus kui ka täiskasvanu emotsionaalne kättesaadavus, sest lapse

eneseregulatsioon ja turvatunne alles kujunevad. Selles arenguetapis võib nutiseadmete kasutus sõltuvalt kasutusviisist toetada või häirida lapse eneseregulatsiooni, suhtlemisoskuste ja turvatunde kujunemist (American Academy of Pediatrics 2016).

1.1.2 Nutiseadmete kasutus varases lapsepõlves: sotsiaalne kontekst

Nutiseadmete kasutus varases lapsepõlves toimub erinevates kodustes olukordades ning on seotud pere rutiinide, vanemate hoiakute ja digiharjumustega. Need tegurid kujundavad lapse varajasi kogemusi digitehnoloogiaga (Brito jt. 2017; Livingstone jt 2018). See tähendab, et lapse digikasutus kujuneb peresuhete, igapäevarutiinide ja vanemliku vahendamise mõjul, mitte ainult lapse enda valikuna (Lafton jt 2024). Nutiseadmete kasutus võib erineda nii eesmärgi kui ka täiskasvanu osaluse poolest. Seadmeid kasutatakse näiteks meelelahutuseks, tähelepanu suunamiseks või lapse rahustamiseks ning kasutus võib toimuda nii iseseisvalt kui ka koos täiskasvanuga (Radesky jt 2015; American Academy of Pediatrics 2016).

Varases lapsepõlves võib nutiseadmete kasutus olla passiivne või aktiivne. Passiivse kasutuse puhul vaatab või kuulab laps sisu ilma ise aktiivselt osalemata või teistega suhtlemata. Aktiivne kasutus hõlmab seevastu hariduslike rakenduste kasutamist, loovtegevusi ja meediakasutust koos täiskasvanuga. Uuringud on näidanud, et täiskasvanu kaasatus ja juhendamine võivad aidata lapsel nähtud sisu paremini mõista, toetada keelelist ja kognitiivset arengut ning vähendada nutiseadmete kasutusega seotud võimalikke negatiivseid mõjusid (American Academy of Pediatrics 2016; Radesky jt 2015; Chaudron jt 2018).

Rahvusvahelised uuringud näitavad, et eelkooliealiste laste kokkupuude digiseadmetega on viimase kümnendi jooksul sagenenud ning kasutus on liikunud üha enam statsionaarsetelt ekraanidelt mobiilsetele nutiseadmetele. Muutunud on nii kasutusmustrid kui ka digiseadmete roll pere igapäevarutiinides (Rideout 2017; Lee jt 2024; Mann jt 2025). Samal ajal erinevad pered märgatavalt nii kasutusaja, sisu kui ka vanemate juhendamise ja piiride seadmise poolest (Izrael jt 2020). Seetõttu kujunevad ka laste digikogemused erinevalt. Nutiseadmete võimalik mõju lapse arengule ei ole ühesugune, vaid sõltub kasutuse kontekstist, vanemate teadlikkusest ja

vanemlikest vahendamisstrateegiatest (Livingstone jt 2018; American Academy of Pediatrics 2016).

1.1.3 Nutiseadmete kasutamise riskid ja võimalused lapse arengule

Nutiseadmete kasutamisega varases lapsepõlves võivad kaasneda nii arengulised riskid kui ka võimalikud positiivsed mõjud. Riskid on seotud eelkõige liigse või reguleerimata ekraaniajaga, mis võib mõjutada lapse tähelepanu, keelelist arengut ja sotsiaal-emotsionaalset toimetulekut. Uuringud on näidanud, et pikk ekraaniaeg eelkoolieas on seotud hiljem madalamate arengutulemustega, eriti siis, kui see asendab vahetut suhtlust ja aktiivset mängu (Madigan jt. 2019). Ühes neuroteaduslikus uuringus on leitud, et 3–5-aastaste laste sage ekraanipõhise meedia kasutus on seotud muutustega aju valgeaines, mis on seotud keelelise arengu ja täidesaatvate funktsioonidega. Samuti on seda seostatud madalamate keele- ja kirjaoskuse tulemustega (Hutton jt. 2020). Lisaks on leitud, et varajane ja sage ekraaniaeg võib suurendada tähelepanuprobleemide riski ning mõjutada negatiivselt lapse kognitiivset arengut (Jourden jt. 2023; Mallawaarachchi jt. 2024). Neid seoseid aitab mõista see, et varases lapsepõlves on aju eriti tundlik keskkonnast tulevatele stiimulitele. Tähelepanu ja eneseregulatsiooni toetavad närvivõrgustikud on sel ajal alles kujunemisejärgus. Seetõttu võivad nutiseadmete kasutamisel esinevad kiiresti vahelduvad ja korduvad stiimulid mõjutada nende võrgustike arengut ning kujundada lapse tähelepanumustreid (Aru 2022, 22-38).

Lisaks kognitiivsetele ja arengulistele riskidele on uuritud ka nutiseadmete rolli lapse emotsionaalses regulatsioonis. Kui nutiseadet kasutatakse järjepidevalt lapse rahustamise või tähelepanu hajutamise vahendina, võib see vähendada lapse võimalusi õppida oma emotsioone iseseisvalt reguleerima ning kujundada harjumust kasutada nutiseadet emotsioonide reguleerimise vahendina (Radesky jt 2015). Uuringud on näidanud, et suurem ekraani- ja nutiseadmekasutus varases lapsepõlves võib olla seotud raskustega eneseregulatsioonis ning suurema emotsionaalse ja käitumusliku probleemkäitumise riskiga (Lawrence jt 2020; Radesky jt 2023; Eirich jt 2022).

Nutiseadmete liigne või reguleerimata kasutus võib mõjutada ka vanema ja lapse vahelist suhtlust, mis on oluline lapse turvatunde, keelelise arengu ja sotsiaalsete

oskuste kujunemisel (American Academy of Pediatrics 2016). Kui nutiseadmete kasutus hakkab asendama vanema ja lapse vahetut suhtlust, võib väheneda vanema emotsionaalne kättesaadavus lapse jaoks ning lapse kasvukeskkond muutuda arengut vähem toetavaks (Shonkoff ja Phillips 2000; McDaniel ja Radesky 2018).

Nutiseadmeid ei saa siiski pidada ainult riskiteguriks. Hästi valitud ja eakohane digisisu, mida kasutatakse täiskasvanu juhendamisel, võib pakkuda õppimisvõimalusi, toetada keelelist arengut ning aidata kaasa sõnavara, probleemilahendusoskuste ja teadmiste kujunemisele (American Academy of Pediatrics 2016; Radesky jt. 2015). Samal ajal on oluline, et nutiseadmete kasutus oleks lapse igapäevaelu tasakaalustatud osa ega asendaks lapse arengut toetavaid tegevusi, nagu mäng, liikumine ja vahetu suhtlus (Aru 2022, 86; American Academy of Pediatrics 2016).

Nutiseadmete kasutamisega seotud arengulised riskid on seotud ka nn asendusefektiga (*displacement effect*). See tähendab, et ekraaniaeg hakkab asendama lapse jaoks olulisi tegevusi, nagu füüsiline mäng, sotsiaalne suhtlus ja loovtegevus. Uuringud on näidanud, et liigne ekraanikasutus võib vähendada lapse võimalusi osaleda tegevustes, mis toetavad keelelist, kognitiivset ja sotsiaal-emotsionaalset arengut, sest digitaalne meediakasutus võtab aega vahetult suhtluselt ja aktiivselt mängult (Madigan jt 2019; American Academy of Pediatrics 2016). Seetõttu ei piisa nutiseadmete mõju hindamisel ainult kasutusaja pikkusest, vaid arvestada tuleb ka sellega, milliseid lapse arengut toetavaid kogemusi digikasutus võib asendada.

Nutiseadmete mõju eelkoolialise lapse arengule ei ole ühene. See sõltub eelkõige kasutuse kestusest, sisu laadist, kasutusolukorrast ja vanemate vahendamisviisidest (Madigan jt. 2019; Hutton jt. 2020; American Academy of Pediatrics 2016). Järgnevalt uuritakse vanemate rolli ja vanemliku vahendamise strateegiaid, sest vanemate juhendamine ja piiride seadmine on lapse tervisliku digikasutuse kujunemisel tähtsad (Radesky jt 2015).

1.2 Vanema roll ja vanemlik vahendamine lapse nutiseadmete kasutamisel

Eelkoolialise lapse nutiseadmete kasutamist mõjutavad pere kasvatuspraktikad, väärtused ja igapäevased rutiinid (Brito jt. 2017; Lafton jt 2024). Varases lapsepõlves

on vanemad lapse nutiseadmete kasutamise peamised vahendajad ning nende teadlikkus, hoiakud ja käitumine mõjutavad otseselt lapse kasutusharjumusi (Danby jt. 2013). Seetõttu ei sõltu nutiseadmete mõju lapse arengule üksnes kasutusajast või sisust, vaid ka sellest, kuidas vanemad lapse nutiseadmete kasutust suunavad ja reguleerivad (Lafton jt 2024).

Eelkoolieas ei ole lapse eneseregulatsioon, kriitiline mõtlemine ega võime hinnata digikeskkonna riske veel välja kujunenud. Seetõttu sõltub lapse digikasutus selles vanuses vanemate juhendamisest, järelevalvest ja piiride seadmisest (American Academy of Pediatrics 2016). Uuringud on näidanud, et vanemate aktiivne kaasatus ja teadlik vahendamine aitavad vähendada nutiseadmete kasutamisega seotud riske ning toetavad lapse digioskuste arengut ja õppimist (Chaudron jt 2018; Nikken ja Schols 2015; American Academy of Pediatrics 2016).

Vanemlik vahendamine aitab selgitada, kuidas vanemad lapse nutiseadmete kasutamist suunavad ja kuidas see võib mõjutada lapse arengut. Vanemad reguleerivad kasutusaega, selgitavad lapsele meediasisu ja juhendavad teda nutiseadmete kasutamisel. Nii kujunevad lapse meediakasutuse harjumused ja arenevad tema oskused (Nikken ja Schols 2015; Lafton jt 2024).

1.2.1 Vanemlik vahendamine: mõiste ja tüübid

Vanemliku vahendamise (*parental mediation*) all mõistetakse vanemate kasutatavaid strateegiaid, mille abil nad suunavad, reguleerivad ja tõlgendavad laste meediakasutust (Lafton jt 2024). Valkenburg, Krcmar, Peeters ja Marseille (1999) eristavad kolme peamist vanemliku vahendamise tüüpi: piirav vahendamine, aktiivne vahendamine ja kooskasutamine ehk koosvaatamine. Livingstone ja Helsper (2008) kohandasid seda jaotust digimeedia kasutuse uurimiseks. Hiljem on neid strateegiaid käsitletud ka digimeedia ja nutiseadmete kasutuse kontekstis ning leitud, et vanemlik vahendamine mõjutab lapse digikäitumise kujunemist (Izrael jt 2020; Nikken ja Schols 2015; Brito jt 2017).

Piirava vahendamise puhul seavad vanemad nutiseadmete kasutamisele reeglid ja piirid. Nad võivad piirata ekraaniaega, määrata, millal ja kus seadet kasutada tohib, ning keelata teatud sisu (Lafton jt 2024). Selliste piirangute kaudu püüavad vanemad

vähendada lapse kokkupuudet ebasobiva sisuga ja hoida ära liigset kasutust (Valkenburg jt 1999). Varasemad uurimused näitavad, et piirav vahendamine võib aidata vähendada laste ekraaniaega ja kokkupuudet vanusele sobimatu või kahjuliku sisuga (Nikken ja Schols 2015).

Aktiivne vahendamine tähendab, et vanem arutab lapsega nutiseadmes nähtud sisu ja aitab tal seda mõista (Lafton jt 2024). Vanem selgitab lapsele nähtut, esitab küsimusi ning suunab teda ekraanil nähtut tõlgendama (Danby jt. 2013; Scott 2022). Nii saab laps nähtust paremini aru, kujundab teadlikumaid nutiseadmete kasutamise harjumusi ja arendab oma digioskusi (Nikken ja Schols 2015; Chaudron jt 2018).

Kooskasutamine tähendab, et vanem ja laps kasutavad nutiseadet koos, ilma otsese juhendamise või piiranguteta. See võib olla näiteks ühine videote vaatamine või rakenduste kasutamine. Kooskasutamine võib küll tugevdada vanema ja lapse suhet ning pakkuda ühiseid kogemusi, kuid üksnes sellest ei pruugi piisata riskide vähendamiseks. Selleks on vaja ka selgitamist ja juhendamist (Nikken ja Schols 2015; Fitzpatrick jt 2023).

Lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel peetakse tulemuslikuks lähenemist, mis ühendab selged piirid ja aktiivse vahendamise (Lafton jt. 2024). Selline lähenemine aitab vähendada riske ja toetab samal ajal lapse arengut ning digipädevuse kujunemist (Nikken ja Schols 2015). Eelkoolieas on vanema aktiivne kaasatus eriti tähtis, sest laps ei suuda veel oma nutiseadmete kasutust iseseisvalt reguleerida ega võimalikke riske hinnata.

1.2.2 Vanemlik järjepidevus, piirid ja ennustatavus lapse nutiseadmete kasutamisel

Lisaks konkreetsetele vahendamisstrateegiatele tuleb vaadata ka seda, kui järjepidevalt vanemad lapse nutiseadmete kasutust suunavad ja kui etteaimatav on lapse igapäevane keskkond. Varases lapsepõlves toetab stabiilne kasvukeskkond lapse turvatunnet ning emotsionaalset ja käitumuslikku eneseregulatsiooni. Nutiseadmete kasutus võib seda kas toetada või häirida, olenevalt sellest, kuidas vanemad selle kasutamist suunavad. Uuringud on näidanud, et järjepidev juhendamine ja selged reeglid aitavad lapsel eneseregulatsiooni kujundada ning oma käitumist paremini juhtida (Nikken ja Schols

2015; Fitzpatrick jt 2023). Rahvusvahelised soovitusel rõhutavad samuti, et väikelaste ekraanikasutus peaks olema piiratud ja täiskasvanu juhendatud (World Health Organization 2019). Eelkoolieas on see eriti oluline, sest lapse eneseregulatsioon ja impulsside kontroll alles kujunevad (Radesky jt 2015). Vanemad, kes kehtestavad järjepidevaid reegleid ja osalevad lapse nutiseadmete kasutamises teadlikult, suudavad paremini toetada lapse arengut ja nutiseadmete turvalist kasutust (Nikken ja Schols 2015; Livingstone jt 2018).

Ebajärjekindel reguleerimine võib muuta lapse jaoks keskkonna ettearvamatuks ning suurendada stressi ja segadust. Kui nutiseadet kasutatakse lapse rahustamiseks või tähelepanu kõrvalejuhtimiseks, võib see takistada lapsel õppida oma emotsioone iseseisvalt reguleerima (Radesky jt 2015; Lawrence jt 2020; Radesky jt 2023). Kui see kordub sageli, võib nutiseade aidata lapsel küll hetkeks rahuneda, kuid ei toeta eneseregulatsiooni kujunemist pikemas plaanis (American Academy of Pediatrics 2016). See on oluline, sest eneseregulatsiooni areng on seotud aju eesmistest piirkondadega, eriti prefrontaalse ajukoore küpsemisega. Varases lapsepõlves mõjutavad seda arengut ka keskkonna struktuur ja korduvad kogemused (Aru 2022, 28-29).

McDaniel ja Radesky (2018) kasutavad mõistet *technoference* olukordade kohta, kus vanema digiseadmete kasutamine katkestab või vähendab vanema ja lapse vahetut suhtlust. Ka Radesky jt (2015) osutavad, et sellised korduvad katkestused ei tähenda ainult vanema tähelepanu ajutist hajumist, vaid võivad mõjutada ka lapse emotsionaalset kogemust ja arusaama sellest, milliste vahendite abil igapäevastes olukordades toime tulla. Kui vanem kasutab ise sageli nutiseadet ja annab selle samal ajal ka lapsele, näiteks meelelahutuseks, tegevuses hoidmiseks või rahustamiseks, võib laps õppida, et nutiseade on sobiv viis igavuse, rahutuse või pingeliste olukordadega hakkama saamiseks (Radesky jt 2015; Lawrence jt 2020; Radesky jt 2023). Kiindumusteooria järgi on lapse turvatunde kujunemisel tähtsad vanema emotsionaalne kättesaadavus ja tundlik reageerimine (Bowlby 1969). Kui vanema tähelepanu liigub korduvalt digiseadmele, võib väheneda silmside ja halveneda vanema ning lapse vaheline suhtlus. See võib mõjutada lapse turvatunnet ja emotsionaalset arengut ning suurendada tema vajadust välise rahustamise ja suunamise järele (Bernier jt. 2010; McDaniel ja Radesky 2018; Radesky jt. 2016). Uuringud viitavad seosele vanema nutiseadme kasutamisega seotud suhtluskatkestuste ja laste käitumisprobleemide vahel (McDaniel ja Radesky 2018; Radesky jt 2015).

Oluline ei ole ainult lapse ekraaniaeg, vaid ka see, kuidas nutiseadmeid pere igapäevaelus kasutatakse ning kui järjepidevalt on vanem lapse jaoks kohal ja emotsionaalselt kättesaadav (Lafton jt 2024; Fitzpatrick jt 2023). Vanemlik järjepidevus aitab hoida lapse kasvukeskkonna turvalise ja selgena. Uuringud näitavad, et lapse arengut toetab kõige paremini see, kui nutiseadmete kasutus on selgelt reguleeritud ja vanem osaleb selles teadlikult (American Academy of Pediatrics 2016; World Health Organization 2019).

1.2.3 Vanemate teadlikkus ja riskitaju

Vanemate teadlikkus nutiseadmete kasutamisega seotud riskidest ja võimalustest mõjutab oluliselt nende kasvatuslikke otsuseid ja igapäevaseid praktikaid. See teadlikkus puudutab lapse arengulisi vajadusi, digitehnoloogia mõju ning soovitusi sobiva ekraaniaja ja sisu kohta. Uuringud näitavad, et vanemate teadlikkus ja oskus lapse digikasutust suunata seostuvad sellega, milliseid reegleid nad kehtestavad ja kui aktiivselt nad lapse digikasutust juhendavad (Fitzpatrick jt 2023; Nikken ja Schols 2015).

Teadlikkus ei väljendu alati järjepidevates kasvatuspraktikates. Varasemad uuringud näitavad, et kuigi vanemad võivad olla nutiseadmete kasutamisega seotud riskidest üldiselt teadlikud, lähtuvad nad igapäevaelus sageli praktilistest vajadustest, näiteks ajapuudusest või vajadusest last rahustada (Radesky jt. 2016). Samuti ei rakenda vanemad alati järjepidevaid strateegiaid liigse ekraaniaja piiramiseks, isegi siis, kui nad teadvustavad selle võimalikke negatiivseid mõjusid. Vanemate hoiakud ja tegelikud praktikad ei pruugi alati kattuda (Brito jt 2017; Lafton jt 2024). See küsimus on oluline ka käesolevas töös.

Eesti kontekstis on mitmed magistri- ja bakalaureusetööd uurinud vanemate riskitaju ja hoiakuid seoses laste nutiseadmete kasutamisega. Need tööd näitavad, et kuigi vanemad teadvustavad võimalikke arengulisi riske, ei kajastu see alati nende igapäevastes suunamispraktikates. Seetõttu on vanemate teadlikkust ja riskitaju vaja vaadata laiemal kasvatuslikul taustal, arvestades ka väärtusi, veendumusi ja vanemate enda käitumist, millest nad oma otsustes lähtuvad (Sügis 2017; Tennisberg 2019).

Sama kinnitavad rahvusvahelised uuringud: mida teadlikumad on vanemad nutiseadmete kasutamise mõjudest, seda tõenäolisemalt kasutavad nad aktiivseid vahendamisstrateegiaid, nagu lapse juhendamine ja kooskasutamine, mis toetavad lapse arengut (Nikken ja Schols 2015). Ka rahvusvahelised juhised rõhutavad, et vanemate teadlikkus ja aktiivne kaasatus aitavad hoida lapse nutiseadmete kasutuse turvalise ja arengut toetavana (World Health Organization 2019).

Selles uurimuses uuritakse vanemate teadlikkust ja riskitaju kui tegureid, mis võivad mõjutada vanemliku vahendamise viise ja nutiseadmete kasutamise suunamist kodus. Vanemate teadlikkuse, riskitaju ja kasvatuspraktikate vaheliste seoste uurimine aitab paremini mõista, millest sõltub eelkooliealiste laste turvaline ja arengut toetav nutiseadmete kasutamine.

1.3 Vanemate hoiakud ja käitumine sotsiaalse õppimise vaatenurgast

Vanemad mõjutavad lapse nutiseadmete kasutust mitte ainult teadliku juhendamise ja piiride seadmise kaudu, vaid ka oma igapäevase käitumise ja hoiakutega. Eelmises alapeatükis oli tähelepanu vanemal kui vahendajal ja piiride seadjal. Siin vaadeldakse vanemat eeskujuna, kelle käitumine mõjutab lapse arusaama nutiseadmete kasutamisest. Sotsiaalse õppimise teooria selgitab, kuidas vanemate hoiakud ja käitumine kujundavad lapse nutiseadmete kasutamisega seotud harjumusi ja arusaamu.

1.3.1 Sotsiaalse õppimise teooria

Sotsiaalse õppimise teooria järgi õpivad lapsed uusi käitumisviise ja hoiakuid teisi jälgides, matkides ja nende eeskujust õppides. Bandura (1977) rõhutab, et õppimine ei toimu ainult otsese kogemuse või tugevdamise kaudu, vaid ka teiste inimeste käitumist jälgides. Bandura hilisemas sotsiaalkognitiivses teoorias rõhutatakse, et õppimine kujuneb inimese, tema käitumise ja keskkonna koosmõjus (Bandura 2001). Lapse jaoks on eriti mõjukad need inimesed, kellega tal on lähedane ja oluline suhe ning keda

ta peab usaldusväärseks või autoriteetseks. Varases lapsepõlves on sellisteks inimesteks eelkõige vanemad (Lauricella jt. 2015).

Modelleerimine toimub mitme sammuna. Kõigepealt peab laps teise inimese käitumist märkama. Seejärel jätab ta selle meelde, püüab seda järele teha ja hakkab seda kordama (Bandura 1977). Kui vanema käitumine on lapse jaoks nähtav, järjepidev ja oluline, on tõenäolisem, et laps hakkab käituma sarnaselt (Bandura 2001).

Nutiseadmete kasutamise puhul tähendab see, et lapsed ei õpi ainult reeglite ja selgituste kaudu, vaid ka vanema käitumist jälgides. Tähtis on, kuidas vanemad ise nutiseadmeid kasutavad, millistes olukordades nad seda teevad ja kuidas nad nutiseadmetesse suhtuvad (Lauricella jt 2015; Nikken ja Schols 2015). Sellest vaatenurgast võib vanema enda digikäitumine kujundada lapse arusaama sellest, milline koht on nutiseadmetel igapäevaelus (Aru 2022, 110–112).

1.3.2 Vanemate digikäitumise mõju lapsele

See, kuidas vanemad ise nutiseadmeid kasutavad, mõjutab ka lapse nutiseadmete kasutamist, sest lapsed õpivad vanemate käitumist jälgides ja jäljendades (Bandura 1977). Uuringud näitavad, et vanemate sage nutiseadmete kasutus võib suurendada lapse huvi seadmete vastu ning jätta talle mulje, et pikaajaline ekraaniaeg on tavaline (Lauricella jt 2015; Nikken ja Schols 2015). Nii õpib laps vanemat jälgides, millistes olukordades ja mis eesmärgil nutiseadmeid kasutatakse (Lafton jt 2024).

Eelkoolieas on laps eriti tundlik vanema tähelepanu ja emotsionaalse kohalolu suhtes. Seetõttu võib vanema nutiseadmete kasutus mõjutada ka lapse emotsionaalset heaolu. Kui vanema tähelepanu liigub sageli nutiseadmele, võib vanema ja lapse suhtlus katkeda või muutuda lünklikuks, mis võib mõjutada lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut (McDaniel ja Radesky 2018; Radesky jt. 2016). Kui vanem on sageli oma nutiseadmega hõivatud, võib laps kogeda, et vanem on tema jaoks emotsionaalselt vähem kohal (McDaniel ja Radesky 2018; Radesky jt. 2016). Sellised kogemused võivad kujundada lapse arusaama suhetest, tähelepanust ja nutiseadmete kohast igapäevaelus (Brito jt 2017; McDaniel ja Radesky 2018).

Vanemate mõju lapse nutiseadmete kasutamisele ei tule ainult nende käitumisest, vaid ka hoiakutest ja väärtushinnangutest (Brito jt 2017; Lafton jt 2024; Izrael jt 2020). Vanemad, kes peavad nutiseadmeid igapäevaelu tavaliseks või vajalikuks osaks, lubavad lastel neid sagedamini ja varasemas eas kasutada (Livingstone ja Blum-Ross 2020; Brito jt 2017). Ettevaatlikumalt suhtuvad vanemad võivad kehtestada rangemaid piiranguid ning eelistada tegevusi, nagu mäng ja vahetu suhtlus (American Academy of Pediatrics 2016).

Vanemate seatud reeglid ja piirangud mõjuvad vähem siis, kui need ei lähe kokku vanema enda käitumisega (Lafton jt 2024). Nikkeni ja Scholsi (2015) järgi mõjutab vanema eeskuju tugevalt lapse nutiseadmete kasutamise harjumuste kujunemist ning vastuolud vanema sõnade ja tegude vahel võivad reeglite mõju nõrgendada. Kui vanem seab lapsele ranged piirid, kuid kasutab ise pidevalt nutiseadmeid, võib laps seda vastuolu märgata. See võib vähendada reeglite usaldusväarsust lapse jaoks (Lafton jt. 2024; Nikken ja Schols 2015).

Selles uurimuses aitab sotsiaalse õppimise teooria mõtestada, kuidas vanemate käitumine ja eeskuju võivad mõjutada lapse nutiseadmete kasutamise kujunemist ning kuidas see on seotud vanemate hoiakute ja praktikatega erinevates kasvatusraamistikutes.

1.4 Kristlik ja mittereligioosne kasvatusraamistik lapse nutiseadmete kasutamise kontekstis

Vanemate otsused ja praktikad laste nutiseadmete kasutamise suunamisel ei sõltu ainult teadmistest ja praktilistest kaalutlustest, vaid ka nende väärtustest, hoiakutest ja maailmavaatest. Selles töös mõistetakse kasvatusraamistikku kui väärtuste, normide ja tähenduste kogumit, mis suunab vanema kasvatustegevust. Selle kaudu tõlgendavad vanemad lapse vajadusi, oma vastutust, piiride seadmist ja igapäevaseid kasvatuspraktikaid. Varasemad uurimused näitavad, et vanemate väärtused ja kasvatuslikud uskumused mõjutavad nende kasvatuspraktikaid, sealhulgas piiride seadmist, lapse käitumise suunamist ja arengu toetamist (Darling ja Steinberg 1993; Mahoney 2010; Bornstein 2012). Ka nutiseadmete kasutamise suunamine on seotud

sellega, millised on vanemate arusaamad lapse vajadustest, arengust ja digitehnoloogia rollist lapse elus (Livingstone ja Blum-Ross 2020).

Uurimustöös võrreldakse kristlikku ja mittereligioosset kasvatusraamistikku religioonipedagoogilisest vaatenurgast. Eesmärk on selgitada, kuidas erinevad väärtused ja maailmavaatelised lähtekohad avalduvad vanemate kirjeldatud kasvatuspõhimõtetes, hoiakutes ja praktikates seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega. Varasemad uurimused näitavad, et sellised väärtused ja lähtekohad võivad mõjutada ka vanemate otsuseid lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel (Mahoney 2010; Bartkowski jt 2008).

1.4.1 Kasvatusraamistik kui väärtus- ja tähendusruum

Kasvatusraamistik ei pruugi olla alati teadlikult sõnastatud, kuid see ilmneb selles, milliseid ootusi vanemad lapsele seavad, milliseid eesmärke nad kasvatamisel tähtsaks peavad ning kuidas nad mõistavad lapse heaolu ja arengut (Darling ja Steinberg 1993; Bornstein 2012). Kasvatusraamistik mõjutab ka vanemate arusaama lapse vajadustest ning seda, kuidas nad tõlgendavad lapse kasvatamisega seotud ühiskondlikke hoiakuid ja soovitusi (Lafton jt 2024; Livingstone ja Blum-Ross 2020).

Kasvatusraamistik avaldub ka vanemate suhtumises lapse nutiseadmete kasutamisse. Nutiseadmeid võidakse näha õppimist ja arengut toetava vahendina, võimalike riskide allikana või tänapäevase lapsepõlve loomuliku osana (Livingstone ja Blum-Ross 2020; Nikken ja Schols 2015). Samuti mõjutab kasvatusraamistik vanemate hoiakuid lapse autonoomia, vastutuse ja eneseregulatsiooni suhtes. Seetõttu võivad vanemate arusaamad erineda selles, kui oluliseks peetakse lapse autonoomiat, vanema suunavat rolli, piiride seadmist ja eneseregulatsiooni toetamist (Grolnick 2009; Mahoney 2010).

Kasvatusraamistik ei kujune eraldi, vaid seda mõjutavad ka laiemad kultuurilised, sotsiaalsed ja maailmavaatelised tegurid (Bornstein 2012; Lafton jt 2024). Uuringud näitavad, et vanemate religioossed ja maailmavaatelised lähtekohad võivad mõjutada nende kasvatuspraktikaid, sealhulgas piiride seadmist, juhendamist ja lapse autonoomia toetamist (Bartkowski jt. 2008; Mahoney 2010). Uurimused viitavad sellele, et religioosne identiteet ja religioosne osalus võivad olla seotud sellega, kui tähtsaks peavad vanemad laste kasvatamisel järelevalvet, reeglite seadmist ja selgete

ootuste hoidmist (Kim ja Wilcox 2014). Samad väärtused ja arusaamad võivad mõjutada ka seda, kuidas vanemad lapse nutiseadmete kasutamist mõistavad ja suunavad (Lafton jt 2024; Livingstone ja Blum-Ross 2020).

1.4.2 Kristlik kasvatus religioonipedagoogilises käsitluses

Religioonipedagoogikas nähakse kristlikku kasvatust väärtuste ja tähendustega seotud kasvatusraamina. See võib mõjutada vanemate hoiakuid ja nende suhet lapsega. Friedrich Schweitzeri järgi on kristlik kasvatus seotud lapse identiteedi, väärtushinnangute ja elumõtte kujunemisega. Oluline on lapsekeskne ja dialoogiline suhe, milles lapse kogemust, küsimusi ja vaatenurka võetakse tõsiselt (Schweitzer 2023). Selline arusaam võib väljenduda ka vanemate igapäevases kasvatuspraktikates. Mahoney (2010) ja Bartkowski jt (2008) järgi võivad religioossed vanemad kasvatamises rohkem rõhutada moraalsel arengul, vastutust ja käitumise suunamist ning see võib ilmneda ka nende igapäevastes kasvatuspraktikates. Seda toetavad ka uurimused, mille järgi võivad religioosne identiteet ja religioosne osalus olla seotud vanemate tugevama järelevalve ja selgemate normatiivsete ootustega laste kasvatamisel (Kim ja Wilcox 2014). Kristlikud väärtused võivad kujundada ka vanemate arusaama sellest, milline roll on nutiseadmetel lapse elus ning milliseid piire ja juhendamisi peetakse sobivaks. Kristlik kasvatus ei tähenda siiski tingimata nutiseadmete vältimist, vaid võib hõlmata ka nende teadlikku ja lapse arengut arvestavat suunamist (Livingstone ja Blum-Ross 2020).

1.4.3 Mittereligioosne kasvatusraamistik ja nutiseadmete kasutamine

Mittereligioosne kasvatusraamistik ei ole ühesugune, vaid võib lähtuda erinevatest väärtustest. Autonoomiat rõhutavates kasvatuskäsitustes on tähtsal kohal lapse iseseisvus ja aktiivne osalemine (Grolnick 2009). Sellises raamistikus nähakse last oma arengus aktiivse osalejana ning oluliseks peetakse ka tema oskuste kujunemist, sealhulgas suutlikkust digikeskkonnas toime tulla (Livingstone ja Blum-Ross 2020).

Mittereligioosnes kasvatusraamistikus võidakse nutiseadmeid pidada tänapäevase elu tavaliseks osaks ning oluliseks peetakse seda, et laps õpiks neid teadlikult kasutama ja

arendaks vajalikke oskusi (Livingstone ja Blum-Ross 2020; Nikken ja Schols 2015). See ei tähenda siiski, et mittereligioossed vanemad suhtuksid nutiseadmete kasutamisse ühtmoodi või ilma piiranguteta. Religiooni ja vanemliku kontrolli seoseid uurivad tööd näitavad, et vanemate väärtused ja maailmavaatelised lähtekohad võivad mõjutada nende kontrolli- ja suunamisviise laiemalt (Bartkowski jt 2008; Mahoney 2010). Ka mittereligioosses raamistikus sõltuvad vanemate seatud piirid ja suunamisviisid nende väärtustest, uskumustest, haridusest, kultuurilisest taustast ja isiklikest arusaamadest (Bornstein 2012).

Kristlikku ja mittereligioosset kasvatusraamistikku ei saa vastandada nii, nagu toetaks lapse autonoomiat ainult mittereligioosne raamistik. Ka kristlikus kasvatusraamistikus on autonoomial oluline koht, kuid seda mõistetakse sagedamini koos vastutuse, suunamise ja moraalse kujunemisega (Schweitzer 2023; Mahoney 2010; Bartkowski jt 2008). Mittereligioosses või autonoomiat rõhutavas kasvatusraamistikus seostatakse autonoomiat rohkem iseseisvuse, enesetõhususe ja individuaalsusega (Grolnick 2009).

Kasvatusraamistik mõjutab seda, kuidas vanemad nutiseadmete kasutamist näevad ja milliste väärtuste põhjal nad oma valikuid teevad (Livingstone ja Blum-Ross 2020; Bornstein 2012). Selles uurimuses analüüsitakse, mil viisil erinevad kasvatusraamistikud seostuvad vanemate hoiakute ja praktikatega lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel.

2. UURIMUSE METOODIKA

Selles peatükis kirjeldatakse uurimuse metoodilisi lähtekohti, valimi moodustamist, uurimisprotseduuri ja andmeanalüüsi. Samuti selgitatakse, kuidas uurimus on üles ehitatud ja kuidas kogutud andmete abil uurimisküsimustele vastatakse.

2.1 Meetodi valik ja kirjeldus

Uurimuses kasutati küsimustikku, mis võimaldas koguda nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid andmeid. Uurimuse peamiseks andmekogumisvahendiks oli lapsevanematele suunatud küsimustik, mis sisaldas nii suletud kui ka avatud küsimusi. Selline lahendus võimaldas uurida vanemate teadlikkust, hoiakuid ja praktikaid mitmekülselt ning saada uuritavast nähtusest terviklikum ülevaade.

Kvantitatiivne osa võimaldas kirjeldada vanemate hinnanguid, hoiakuid ja käitumispraktikaid viisil, mis võimaldas vastuseid omavahel võrrelda. Selle põhjal sai võrrelda kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastuseid. Struktureeritud küsimused aitasid välja tuua vastuste sagedused, osakaalud ja rühmadevahelised erinevused. Avatud küsimused andsid juurde vanemate põhjendusi ja kogemusi ning aitasid paremini mõista, kuidas nad laste nutiseadmete kasutamise suunamist mõistavad. Nii oli võimalik ühendada rühmade võrdlemine ja vastajate kogemuste sisulisem tõlgendamine.

Selline lähenemine oli uurimuse jaoks sobiv, sest ainult kvantitatiivsed andmed ei võimalda alati piisavalt avada, miks vanemad väljendavad teatud hoiakuid või miks nende praktikad võivad erineda. Avatud küsimused täiendasid struktureeritud vastuseid ning tõid esile asjaolusid, mida etteantud vastusevariantidega ei pruugi täielikult tabada.

Andmete kogumiseks koostati *Google Forms* keskkonnas lapsevanematele suunatud veebipõhine küsimustik. Küsimustiku koostas töö autor ning küsimused lähtusid töö teoreetilistest lähtekohtadest ja uurimisküsimustest. Küsimustik koosnes 24 küsimusest. Neist 14 olid viiepallisel Likerti skaalal väited, 7 valikvastustega küsimused ja 3 avatud küsimused.

Küsimustik jagunes neljaks osaks. Esimene osa keskendus lapsevanemate teadlikkusele ja riskitajule seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega. Selles osas uuriti, kuidas vanemad hindavad nutiseadmete kasutamisega seotud võimalikke riske, nutiseadmete kasutamise mõju lapse arengule, järelevalve vajalikkust ning oma valmisolekut teha lapse nutiseadmete kasutamise kohta teadlikke otsuseid.

Teine osa uuris vanemate hoiakuid ja igapäevaseid kasvatuspraktikaid. Küsimused puudutasid näiteks seda, kas peres on kokku lepitud nutiseadmete kasutamise piirangud, kui hästi vanemad teavad, millist sisu laps tarbib, ning mil määral kasutatakse nutiseadmeid koos lapsega. Selles osas uuriti ka vanemate üldisemaid kasvatuspõhimõtteid ja nende seost lapse nutiseadmete kasutamise suunamisega.

Kolmas osa keskendus sellele, millised tegurid vanemate hinnangul lapse nutiseadmete kasutamise suunamist soodustavad või raskendavad. Küsimused puudutasid nutiseadmete kasutamist igapäevaelus, vanemate järjepidevust piiride seadmisel, toe vajadust ning peamisi väljakutseid, millega vanemad selles küsimuses kokku puutuvad.

Küsimustiku neljandas osas küsiti vastajate taustaandmeid, sealhulgas sugu, vanust, haridustaset, laste arvu ja vastaja noorima lapse vanust. Neid andmeid kasutati valimi kirjeldamiseks ja tulemuste tõlgendamiseks.

2.2 Valimi moodustamine ja kirjeldus

Uurimuse valimi moodustasid lapsevanemad, kelle peres kasvab vähemalt üks 3–7-aastane laps. Kui peres oli mitu selles vanuserühmas last, paluti vastata kõige nooremast lapsest lähtudes.

Valim kujunes sihipärase levitamise, vabatahtliku osalemise ja lisaks kasutatud lumepallimeetodi tulemusena. Küsimustik edastati järgmistele lasteaedadele: Kaarli Kooli Lasteaed, Püha Johannese Kooli Lasteaed, Johannese Kool ja Lasteaed Rosmal, Tartu Luterliku Peetri Kooli Lasteaed, Põlva Jakobi Kooli Lasteaed, Võru Lasteaed Päkapiikk ja Pärnu Lasteaed Trall. Lisaks levitati küsimustikku lumepallimeetodil kriteeriumile vastavate lapsevanemate hulgas. Uurimuses osalesid need

lapsevanemad, kes otsustasid küsimustiku vabatahtlikult täita. Selline valimi kujunemise viis võimaldas kaasata erineva taustaga lapsevanemaid, kuid samal ajal tuleb arvestada, et valim ei ole esinduslik ning tulemuste üldistamisel tuleb olla ettevaatlik. Kuna küsimustik oli eestikeelne, peegeldavad vastused eeskätt eesti lapsevanemate vaateid.

Uuringus osales 68 lapsevanemat, kelle noorim laps oli vanuses 3–7 aastat. Valimi suurema osa moodustasid naised (57; 84%) ja väiksema osa mehed (11; 16%). Kõige enam vastajaid oli vanuserühmas 36-45 aasta vanused (40 vanemat) ning sellele järgnes vanuserühm 26-35 aasta vanused (25 vanemat). Haridustaseme järgi oli valimis kõige rohkem kõrgharidusega vastajaid (54 vanemat), sellele järgnesid kutseharidusega vastajad (6 vanemat). Kõige vähem oli osalejate hulgas põhiharidusega vastajaid (1 vanem).

Noorima lapse vanuse järgi oli valimis kõige enam vanemaid, kelle laps oli 3 aastat vana (19 vanemat). Sellele järgnesid 5- ja 4-aastaste laste vanemad (vastavalt 17 ja 14 vanemat).

Uurimustöös moodustati analüüsi tarbeks kaks vastajarühma küsimuse „Minu laste kodune kasvatus lähtub kristlikest väärtustest” alusel. Vastajad, kes valisid Likerti skaalal väärtused 1–3, liigitati mittereligioosse kasvatusraamistikuga rühma ning vastajad, kes valisid väärtused 4–5, kristliku kasvatusraamistikuga rühma. Selline jaotus lähtus vastajate enesehinnangust sellele, mil määral nende kodune kasvatus toetub kristlikele väärtustele. Esimesse rühma kuulus 36 ja teise rühma 32 vastajat. See jaotus ei kirjelda vastajate religioossust laiemas tähenduses ega võimalda teha järeldusi nende konfessionaalse kuuluvuse või isikliku usulise identiteedi kohta, vaid lähtub üksnes nende enesehinnangust sellele, kas kodune kasvatus toetub kristlikele väärtustele. Seetõttu kasutatakse töös mõisteid kristlik kasvatusraamistik ja mittereligioosne kasvatusraamistik.

2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Uurimisprotsess algas uurimisprobleemi täpsustamise, eesmärgi sõnastamise ja uurimisküsimuste püstitamisega. Seejärel töötati läbi teemakohane teaduskirjandus,

mille põhjal kujundati uurimistöö teoreetilised lähtekohad ning koostati lapsevanematele suunatud küsimustik *Google Forms* keskkonnas.

Andmeid koguti ajavahemikus 12.-28. märtsini 2026 veebipõhise küsimustiku abil. Küsimustik edastati lapsevanematele lasteaedade vahendusel. Uuringukutse koos küsimustiku lingiga saadeti lasteaedade juhtidele või kontaktisikutele palvega jagada see edasi lapsevanematele. Vastajatele anti lühike ülevaade uurimuse eesmärgist, andmete kasutamise põhimõtetest ning osalemise vabatahtlikkusest. Küsimustiku täitmine toimus anonüümselt.

Kogutud andmete töötlemiseks ja analüüsimiseks kasutati Microsoft Exceli programmi. Kvantitatiivsete andmete analüüsimisel kasutati kirjeldavat statistikat, eelkõige sagedusi, protsente ja aritmeetilisi keskmisi. Valikvastustega küsimuste puhul arvutati vastuste sagedused ja osakaalud. Likerti skaalal esitatud väidete puhul kasutati vastuste kirjeldamiseks aritmeetilist keskmist, et hinnata vastajate üldist nõustumise taset erinevate väidetega.

Tulemuste selgemaks esitamiseks koostati 2 tabelit ja 3 diagrammi. Lisaks võrreldi tulemusi kahe vastajarühma vahel: kristliku kasvatusraamistikuga vanemad ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad.

Avatud küsimuste vastuseid analüüsiti sisulise rühmitamise teel. Vastustest otsiti korduvaid teemasid ja tähendusi, mis võimaldasid täiendada kvantitatiivsete andmete põhjal saadud ülevaadet ning avada vanemate kogemusi ja põhjendusi.

2.4 Uurimuse eetilised kaalutlused

Uurimustöö läbiviimisel lähtuti uurimistöö eelistest põhimõtetest. Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning vastajatele anti enne küsimustiku täitmist lühike info uurimuse eesmärgi, andmete kasutamise ja anonüümsuse kohta. Küsimustiku täitmisega andsid vastajad teadliku nõusoleku uurimuses osalemiseks.

Uuringus ei küsitud andmeid, mille põhjal oleks saanud vastajaid isiklikult tuvastada. Küsimustik täideti anonüümselt ja saadud andmeid kasutati ainult magistritöö koostamisel. Avatud vastuseid kasutati töös üldistatud kujul.

Kuna uurimisteema puudutab lapsevanemate hoiakuid, kasvatuspraktikaid ja väärtusi, analüüsiti vastuseid lugupidavalt ja hinnanguvabalt. Uurimuse eesmärk ei olnud anda hinnangut ühelegi kasvatusraamistikule, vaid kirjeldada ja võrrelda vanemate teadlikkust, hoiakuid ja praktikaid seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega.

2.5 Uurimuse piirangud

Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada mitme piiranguga. Esiteks põhineb uurimus mugavusvalimil, seepärast ei saa tulemusi üldistada kõigile Eesti lapsevanematele. Uurimuses osalesid need lapsevanemad, kes otsustasid küsimustiku vabatahtlikult täita. Vastanute seas võivad olla rohkem esindatud vanemad, kelle jaoks uurimisteema oli isiklikult oluline.

Teiseks põhinesid andmed vastajate enesekohastel vastustel. See tähendab, et vastused näitavad, kuidas vanemad ise oma hoiakuid ja tegevust kirjeldavad, kuid ei pruugi täielikult peegeldada nende tegelikku igapäevast käitumist. Lapse nutiseadmete kasutamise suunamise puhul võis vastuseid mõjutada ka soov jätta endast sotsiaalselt sobiv mulje.

Kolmandaks tugines kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistiku jaotus ühe küsimuse vastustele. Selline jaotus sobis uurimuse eesmärgiga, kuid selle põhjal ei saa järeldada vastajate religioossust, konfessionaalset kuuluvust ega maailmavaatelist identiteeti laiemalt.

Neljandaks ühendati uurimuses kvantitatiivne võrdlus ja avatud vastuste rühmitamine. Avatud küsimusi oli siiski vähem kui näiteks intervjuudel põhinevas kvalitatiivses uurimuses. Seetõttu ei saanud vanemate põhjendusi ja kogemusi sama põhjalikult analüüsida.

Nendest piirangutest hoolimata annab uurimus ülevaate sellest, kuidas kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad näevad eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega seotud riske, kuidas nad laste nutiseadmete kasutamist suunavad ning milliste väärtuste ja kogemuste põhjal nad seda teevad.

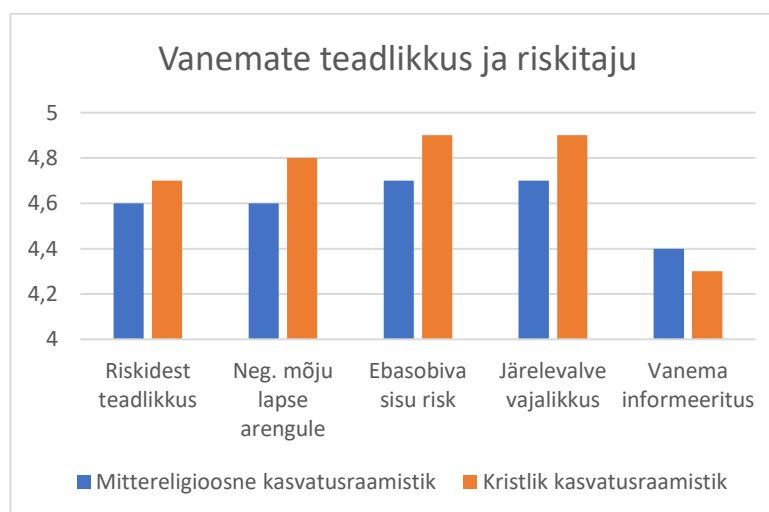
3. UURIMISTULEMUSED

3.1 Vanemate teadlikkus ja riskitaju seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega kristlikus ja mittereligiooses kasvatusraamistikus

Järgnevalt võrreldakse kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate teadlikkust ja riskitaju seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega. Lähemalt uuritakse vanemate hinnanguid võimalikele riskidele, nutiseadmete mõjule lapse arengule, täiskasvanu järelevalve vajalikkusele ning enda informeeritusele lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel.

Mõlemas rühmas oli vanemate teadlikkus ja riskitaju kõrge. Kõigi hinnatud väidete keskmised olid viiepallisel Likerti skaalal üle nelja punkti. See tähendab, et nii kristliku kui ka mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad pidasid eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega seotud riske oluliseks ning nõustusid enamasti väidetega, mis puudutasid täiskasvanu järelevalve vajalikkust ja nutiseadmete võimalikku mõju lapse arengule.

Teadlikkuse ja riskitaju võrdluse paremaks esiletoomiseks on joonisel 1 esitatud mõlema vastajarühma keskmised hinnangud vastavatele väidetele.

Joonis 1. Kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate keskmised hinnangud teadlikkuse ja riskitaju väidetele

Joonis 1 näitab, et mõlemas rühmas olid hinnangud kõrged. Kõige kõrgemalt hinnati täiskasvanu järelevalve vajalikkust ning ebasobiva sisuga kokkupuute riski. Enamiku väidete puhul olid kristliku kasvatusraamistikuga vanemate keskmised hinnangud veidi kõrgemad. Erandiks oli vanema informeeritust puudutav väide, mille puhul hindasid mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad oma informeeritust pisut kõrgemalt.

Näiteks väite “Olen teadlik võimalikest riskidest, mis võivad kaasneda eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamisega” keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 4,61 ja kristlikus rühmas 4,72. Ka väitega, et nutiseadmete sage kasutamine võib lapse arengule halvasti mõjuda, nõustuti kristlikus rühmas rohkem (4,81) kui mittereligioosses rühmas (4,61).

Mõlemas rühmas hinnati kõige kõrgemalt ebasobiva sisuga kokkupuute riski ja täiskasvanu järelevalve vajalikkust. Väitega, et täiskasvanu järelevalveta võib eelkooliealise lapse nutiseadmete kasutamine suurendada kokkupuudet ebasobiva sisuga, nõustuti mittereligioosses rühmas keskmiselt 4,72 ja kristlikus rühmas 4,94 punkti ulatuses. Väitega, et eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamine vajab täiskasvanu järelevalvet, nõustuti mittereligioosses rühmas keskmiselt 4,69 ja kristlikus rühmas 4,94 punkti ulatuses. Ka siin olid kristliku kasvatusraamistikuga vanemate hinnangud veidi kõrgemad.

Ainus väide, mille puhul oli mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate keskmine hinnang veidi kõrgem, puudutas vanemate informeeritust lapse nutiseadmete kasutamise kohta otsuste tegemisel. Väite „Tunnen end piisavalt informeerituna, et teha otsuseid oma lapse nutiseadmete kasutamise kohta” keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 4,41 ja kristlikus rühmas 4,31. Kuigi erinevus oli väike, hindasid mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad oma informeeritust pisut kõrgemalt.

Kokkuvõttes võib öelda, et mõlemas rühmas oli riskitaju kõrge, kuid kristliku kasvatusraamistikuga vanemate hinnangud olid enamiku väidete puhul veidi kõrgemad. Kõige selgemalt tuli see esile täiskasvanu järelevalve vajalikkuse ja ebasobiva sisuga kokkupuute riski puhul.

3.2 Vanemate hoiakud ja kasvatuspraktikad eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisel kristlikus ja mittereligiooses kasvatusraamistikus

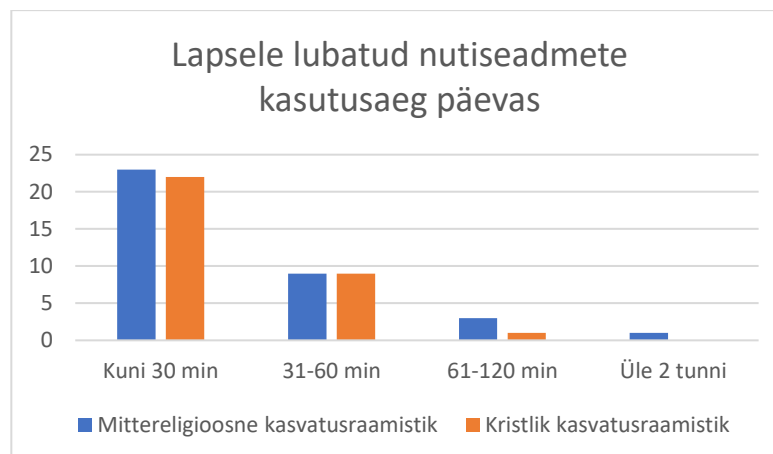
Selles alapeatükis võrreldakse kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate hoiakuid ja kasvatuspraktikaid seoses eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisega.

3.2.1 Ajapiirangud, kasutusaeg ja vanemate suunamispraktikad

Mõlemas rühmas seati lapse nutiseadmete kasutamisele sageli ajapiiranguid. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanematest olid ajapiirangud kehtestanud 32 vastajat ehk 88,9% ja kristliku kasvatusraamistikuga vanematest 27 vastajat ehk 84,4%. Seega oli ajapiirangute kehtestamine mittereligiooses rühmas veidi sagedasem, kuid rühmade vaheline erinevus jäi väikeseks.

Ka lubatud kasutusaeg oli mõlemas rühmas üsna sarnane. Kõige sagedamini lubati lapsel nutiseadmeid kasutada kuni 30 minutit päevas. Sellesse rühma kuulus 23 mittereligioosse ja 22 kristliku kasvatusraamistikuga vanemat. Vahemikus 31–60 minutit päevas lubas lapsel nutiseadmeid kasutada üheksa vanemat mõlemast rühmast. Pikem kasutusaeg oli harv. Mittereligiooses rühmas lubas kolm vastajat kasutada nutiseadmeid 61–120 minutit päevas ja üks vastaja üle kahe tunni päevas. Kristlikus rühmas lubas üks vastaja kasutada nutiseadmeid 61–120 minutit päevas ning üle kahe tunni ei lubanud neid kasutada ükski vastaja. Mõlemas rühmas eelistati pigem lühikest ja piiratud nutiseadmete kasutusaega.

Rühmade võrdlemiseks lapsele lubatud nutiseadmete kasutusaja lõikes on joonisel 2 esitatud kasutusaja jaotus mõlemas vastajarühmas.

Joonis 2. Lapsele lubatud nutiseadmete kasutusaeg päevas kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga peredes

Lapse kasutatava sisuga kursis olemist hinnati mõlemas rühmas kõrgeks. Vastava väite keskmine hinnang oli mittereligioosess rühmas 4,78 ja kristlikus rühmas 4,66. See näitab, et mõlemas rühmas peeti oluliseks teada, millist sisu laps nutiseadmetes kasutab, kuigi mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad hindasid oma kursisolekut veidi kõrgemalt.

Koos lapsega nutiseadmete kasutamise ja nähtud sisu arutamise puhul rühmade vahel suuremat erinevust ei olnud. Keskmised hinnangud olid peaaegu samad: mittereligioosess rühmas 3,89 ja kristlikus rühmas 3,88. See näitab, et mõlemas rühmas oli kooskasutamine ja sisu üle arutamine mõõdukalt tasemel.

Suurem erinevus ilmnis vanemate hinnangus oma eeskuju mõjule lapse nutiseadmekasutusele. Väite „Minu enda nutiseadmete kasutamine mõjutab seda, kuidas mu laps nutiseadmeid kasutab” keskmine hinnang oli mittereligioosess rühmas 4,06 ja kristlikus rühmas 4,47. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemad hindasid oma eeskuju mõju lapse nutiseadmekasutusele kõrgemalt kui mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad.

3.2.2 Vanemate nimetatud kasvatuspõhimõtted

Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes kordusid kõige sagedamini hoolivuse ja suhetega seotud põhimõtted. Kõige sagedamini nimetati ausust, austust,

armastust, hoolivust ja usaldust. Mitu vastajat rõhutas ka hoolivate suhete tähtsust, pere toetavat kohalolu ning seda, et laps tunneks end hoituna ja mõistetuna.

Sageli nimetati ka piiride ja turvalisusega seotud põhimõtteid. Vastajad pidasid oluliseks selgeid piire, reegleid, distsipliini, rutiini ja vanema suunavat rolli. Samal ajal rõhutati lapse vajadustega arvestamist, tema kuulamist ja tunnete märkamist.

Oluliseks peeti lapse arengut ja iseseisvumist toetavaid põhimõtteid. Vastustes nimetati vanema eeskuju, avatud suhtlemist ja selgitamist, lapse individuaalsusega arvestamist, iseseisvuse toetamist ning mängu, õues viibimise ja ühise ajaveetmise tähtsust. Osa vastajaid nimetas ka õppimisrõõmu, uudishimu, loovust ja aktiivsust.

Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes oli lisaks usuline ja maailmavaateline mõõde. Nimetati kristlikke väärtusi, Jeesuse eeskuju, Piibli õpetust, sõnakuulelikkust ja andestust. Mõnes vastuses seostati kasvatuspõhimõtteid ka lapse kaitsmisega nutiseadmete võimaliku kahjuliku mõju eest.

Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes kordusid samuti hoolivuse ja suhetega seotud põhimõtted. Kõige sagedamini nimetati headust, armastust, ausust, austust, hoolivust ja usaldust. Mitu vastajat rõhutas lapse tunnete mõistmist, tema ära kuulamist ja arvamusega arvestamist.

Oluliseks peeti ka piiride ja turvalisusega seotud põhimõtteid. Vastustes nimetati reegleid, rutiini, järjepidevust, vanema eeskuju ja kontrollitud vabadust. Tähtsal kohal olid ka avatud suhtlemine ja selgitamine.

Selles rühmas rõhutati rohkem iseseisvust ja autonoomiat. Tähtsaks peeti lapse individuaalsusega arvestamist, iseseisvust, enesetõhusust ja vabadust piirides. Paljud vastajad nimetasid mängu, õues viibimise, loovate tegevuste, puhkeaja ja ühise ajaveetmise tähtsust. Samuti toodi välja eakohane keskkond, lapse arenguvajadustega arvestamine ning nutivaba või vähese ekraanikasutusega eluviis. Osa vastajaid pidas oluliseks ka empaatiat, kriitilist mõtlemist, mõistlikkust ja tasakaalu.

Kahe rühma vastustes oli palju sarnasusi. Mõlemas rühmas peeti oluliseks hoolivust, armastust, ausust, austust, usaldust, selgeid piire ning lapse arengut toetavat kasvukeskkonda. Peamine erinevus tuli välja rõhuasetustes: kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes oli selgem usuline ja maailmavaateline

mõõde, mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes aga lapse iseseisvuse ja autonoomia rõhutamine.

3.2.3 Vanemate kirjeldused kasvatuspõhimõtete mõjust nutiseadmete kasutamise praktikale

Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes väljendusid kasvatuspõhimõtted kõige sagedamini piirangute seadmises, kasutusaja piiramises ja hoolikalt valitud sisus. Sageli kirjeldati, et lapse nutiseadmete kasutamine on ajaliselt piiratud, seotud kindlate kokkulepetega või lubatud ainult teatud päevadel ja olukordades. Mitmes vastuses märgiti ka, et laps ei kasuta nutiseadmeid igapäevaselt või ei kasuta neid üldse.

Tähtis oli vanusele sobiv ja turvaline sisu. Vanemad kirjeldasid, et lapsele lubatakse vanema valitud lastesaateid, multikaid, õppevideoid või hariduslikke rakendusi. Samuti peeti tähtsaks, et laps ei puutuks kokku vägivaldse, ülestimuleeriva või muu ebasobiva sisuga ning et vanem teaks, mida laps ekraanilt vaatab.

Sageli kirjeldati ka reegleid, kokkuleppeid ja vanema järelevalvet. Vastustes nimetati, et enne seadme kasutamist lepitakse kokku kasutamise aeg ja tingimused, jälgitakse piiridest kinnipidamist ning vajadusel sekkutakse. Osa vastajaid märkis, et nutiseadmeid kasutatakse ainult vanema juuresolekul või vanema kontrolli all.

Mitmes vastuses öeldi, et nutiseadmete asemel eelistatakse muid tegevusi, nagu mäng, õppimine, õues viibimine ja ühine ajaveetmine. Nutiseadmeid kasutati pigem kindlal eesmärgil, mitte lapse peamise ajaviitena. Mõned vastajad nimetasid näiteks videokõnesid, hariduslikke tegevusi või kindlalt valitud sisu vaatamist.

Mitmed kristliku kasvatusraamistikuga vanemad põhjendasid nutiseadmete kasutamise piiramist lapse heaolu, arengu ja turvalisusega. Rõhutati vähese või puuduva ekraaniaja tähtsust, lapse kaitsmist nutiseadmete võimaliku kahjuliku mõju eest ning seda, et ka vanem ise jälgib oma nutiseadmekasutust lapse juuresolekul. Mõnes vastuses seostati neid valikuid ka otseselt kristlike põhimõtete ja vanema vastutusega.

Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes väljendusid kasvatuspõhimõtted samuti eelkõige väheses või puudavas ekraaniajas, piirangute seadmises ja nutiseadmete kasutamise teadlikus vähendamises. Korduvalt kirjeldati, et eelkooliealistel lastel ei ole oma nutiseadet, nad ei kasuta nutiseadmeid igapäevaselt või ei kasuta neid üldse. Mitmes vastuses rõhutati, et nutiseadmete kasutamine on pigem erand kui reegel.

Sageli kirjeldati ka kasutusaja piiramist ja kindlaid kokkuleppeid. Vanemad märkisid, et lapse ekraaniaeg on ajaliselt piiratud, seotud kindlate olukordadega või lubatud ainult teatud päevadel. Mõnes vastuses nimetati reegleid, rutiini ja kokkulepitud piire, millest püütakse kinni pidada.

Tähtis oli ka vanusele sobiv ja hoolikalt valitud sisu. Vastajad kirjeldasid, et laps vaatab vanema valitud multikaid, õppevideoid või pilte ning kasutab nutiseadmeid vahel hariduslikel eesmärkidel või koos vanemaga. Samuti peeti oluliseks, et vanem jälgiks, mida laps vaatab ja kui kaua ta ekraani kasutab.

Paljud vastajad pidasid tähtsaks ka muude tegevuste eelistamist nutiseadmetele. Nimetati mängu, meisterdamist, õues viibimist, ühiseid tegevusi ning lapse muuga hõivamist. Mõnes vastuses rõhutati ka seda, et laps ei peaks vanema tähelepanu pärast nutiseadmega konkureerima, ning peeti oluliseks vanema enda eeskuju.

Osa mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemaid põhjendas nutiseadmete kasutamise piiramist lapse heaolu, loovuse, arengu ning vaimse ja füüsilise tasakaaluga. Mõnes vastuses öeldi selgelt, et enne kooliiga ei peeta nutiseadmete kasutamist sobivaks ega vajalikuks.

Rühmi võrreldes oli näha, et kasvatuspõhimõtted väljendusid mõlemas rühmas üsna sarnastes praktikates. Mõlemas rühmas seati piire, valiti hoolikalt sisu, jälgiti lapse nutiseadmete kasutamist ning eelistati vähest ekraaniaega. Peamine erinevus oli põhjendustes. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes rõhutati rohkem kaitsmist, vastutust ja mõnel juhul ka kristlikke põhimõtteid. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes rõhutati rohkem lapse arengut, loovust, tasakaalu ja ekraanivaba eluviisi.

Kvalitatiivsete vastuste võrdlemiseks on tabelis 1 koondatud vanemate sagedamini nimetatud kasvatusel põhimõtted ning nende seosed lapse nutiseadmete kasutamise suunamise praktikatega mõlemas vastajarühmas.

Tabel 1. Vanemate kirjeldatud kasvatusel põhimõtted ja nende väljendumine nutiseadmete kasutamise suunamise praktikas

Teemad	Mittereligioosne kasvatusraamistik	Kristlik kasvatusraamistik
Hoolivuse ja suhetega seotud põhimõtted	Rõhutati headust, armastust, ausust, austust, hoolivust ja usaldust. Tähtsaks peeti lapse tunnete mõistmist, ära kuulamist ja arvamusega arvestamist.	Rõhutati ausust, austust, armastust, hoolivust ja usaldust. Tähtsaks peeti pere toetavat kohalolu ning seda, et laps tunneks end hoituna ja mõistetuna.
Piiride ja turvalisusega seotud põhimõtted	Oluliseks peeti reegleid, rutiini, järjepidevust, vanema eeskuju ja kontrollitud vabadust.	Oluliseks peeti selgeid piire, reegleid, distsipliini, rutiini ja vanema suunavat rolli.
Lapse arengut toetavad põhimõtted	Rõhutati lapse individuaalsusega arvestamist, iseseisvust, enesetõhusust ja vabadust piirides. Samuti peeti oluliseks mängu, loovust, õues viibimist, puhkeaga ja ühiseid tegevusi.	Rõhutati vanema eeskuju, avatud suhtlemist, selgitamist, lapse individuaalsusega arvestamist, iseseisvuse toetamist ning mängu, õues viibimise ja ühise ajaveetmise tähtsust.
Maailmavaateline mõõde	Rõhutati autonoomiat, tasakaalu, kriitilist mõtlemist, empaatiat ja mõistlikkust.	Vastustes tuli esile usuline ja maailmavaateline mõõde. Nimetati kristlikke väärtusi, Jeesuse eeskuju, Piibli

		õpetust, sõnakuulelikkust ja andestust.
Nutiseadmete kasutamise peamised praktikad	Kasutusaega piirati, nutiseadmete kasutamist vähendati teadlikult ning rõhutati, et see on pigem erand kui reegel.	Kasutusaega piirati, sisu valiti hoolikalt ning kasutamine oli seotud kokkulepete ja vanema järelevalvega.
Muude tegevuste eelistamine	Nutiseadmete asemel eelistati mängu, meisterdamist, õues viibimist, ühiseid tegevusi ja lapse muuga hõivamist.	Nutiseadmete asemel eelistati mängu, õppimist, õues viibimist ja ühist ajaveetmist.
Praktikate põhjendused	Piiramist põhjendati lapse heaolu, loovuse, arengu ning vaimse ja füüsilise tasakaaluga. Mõnes vastuses rõhutati ka ekraanivaba eluviisi väärtust.	Piiramist põhjendati lapse heaolu, arengu ja turvalisusega. Rõhutati lapse kaitsmist ning mõnel juhul seostati valikuid otseselt kristlike põhimõtete ja vanema vastutusega.
Üldine järeldus	Praktikates väljendus rohkem lapse autonoomia, tasakaalu, arengu ja loovuse rõhutamine.	Praktikates väljendus rohkem kaitsmise, vastutuse ja usuliste väärtuste rõhutamine.

3.3 Vanemate kogetud tõkked ja soodustajad lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel kristlikus ja mittereligioosses kasvatusraamistikus

Järgnevalt uuritakse, milliseid tegureid vanemad peavad lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel oluliseks ning milliseid raskusi nad selles kõige enam kogevad.

3.3.1 Nutiseadmete kasutamist soodustavad ja piiravad tegurid

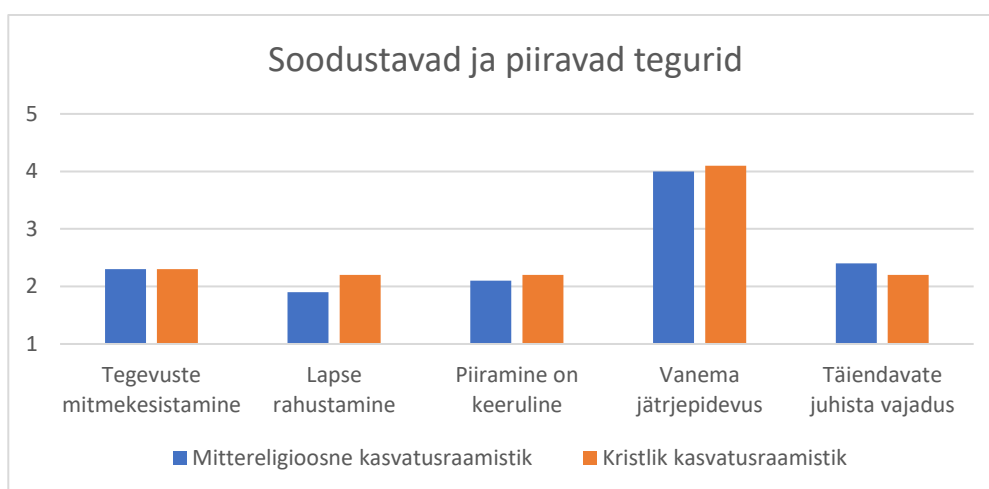
Mõlemas rühmas ei peetud nutiseadmeid eriti oluliseks lapse tegevuste mitmekesistamise vahendiks. Keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 2,25 ja kristlikus rühmas 2,34. Ka lapse rahustamiseks kasutati nutiseadmeid harva: keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 1,92 ja kristlikus rühmas 2,16.

Vanemate jaoks ei olnud lapse nutiseadmete kasutamise piiramine kuigi keeruline. Väite „Minu jaoks on lapse nutiseadmete kasutamise piiramine igapäevaelus keeruline” keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 2,06 ja kristlikus rühmas 2,19.

Kõige kõrgemad olid hinnangud vanemate järjepidevusele lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel. Keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 3,97 ja kristlikus rühmas 4,09.

Täiendavate juhiste või toetuse vajadus lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel jäi mõlemas rühmas pigem tagasihoidlikuks. Keskmine hinnang oli mittereligioosses rühmas 2,39 ja kristlikus rühmas 2,19. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad hindasid juhiste vajadust siiski veidi kõrgemalt.

Vanemate hinnangute võrdlemiseks nutiseadmete kasutamist soodustavate ja piiravate tegurite lõikes on joonisel 3 esitatud kahe vastajarühma keskmised tulemused.

Joonis 3. Kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate keskmised hinnangud lapse nutiseadmete kasutamist soodustavatele ja piiravatele teguritele

Joonis 3 näitab, et mõlemas rühmas hinnati nutiseadmete kasutamist lapse rahustamise ja tegevuste mitmekesistamise vahendina pigem vähe. Samuti ei peetud lapse nutiseadmete kasutamise piiramist igapäevaelus kuigi keeruliseks. Kõige kõrgemad hinnangud anti vanemate järjepidevusele lapse nutiseadmete kasutamise suunamisel. Täiendavate juhiste vajadust hinnati mõlemas rühmas tagasihoidlikult, ehkki mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad pidasid seda veidi suuremaks kui kristliku kasvatusraamistikuga vanemad.

3.3.2 Vanemate kirjeldatud peamised väljakutsed

Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes kordus kõige sagedamini raskus pidada kinni kokkulepitud kasutusajast ja lõpetada nutiseadme kasutamine õigel ajal. Mitmes vastuses kirjeldati, et lapse reaktsioon nutiaja lõppemisele sõltub tema emotsionaalsest seisundist, väsimusest või sellest, kas mõni tegevus jäi pooleli. Samuti märgiti, et nutiseadmest või televiisori vaatamisest tavategevuste juurde tagasi minek võib olla lapse jaoks keeruline.

Sellega seostusid ka lapse emotsionaalsed reaktsioonid. Vanemad nimetasid pahandamist, mossitamist, torisemist, aja juurde kauplemist ja mõnel juhul ka vihast reageerimist. Mõned vastajad märkisid, et pärast pikemat ekraaniaega võib laps olla tusane, tõre või rahutu.

Sageli nimetati ka teiste inimeste mõju lapse nutiseadmekasutusele. Vanemad tõid välja vanavanemate, õdede-vendade, sõprade ja teiste perede mõju, eriti siis, kui laps puutub kokku vabamalt kasutatavate nutiseadmetega või näeb teistel lastel sisu, mida tema ise kasutada ei tohi. Mainiti ka sotsiaalset survet, soovi kuuluda eakaaslaste hulka ning raskust selgitada, miks ühes peres on mõni sisu või rakendus lubatud, teises mitte.

Mitmes vastuses nimetati raskusena ka sobiva sisu valimist ja ebasobiva sisuga kokkupuute vältimist. Vanemad tõid välja hirmutavaid elemente multikates, teiste laste kaudu nähtud või kuulud sobimatut sisu ning lapse huvi keelatud või vanusele mittesobivate mängude ja videote vastu. Mainiti ka olukordi, kus laps võib võtta telefoni vanema teadmata või soovida vaadata teiste pereliikmete seadmeid.

Oluline teema oli ka vanema enda roll ja koormus. Mõned vastajad kirjeldasid, et keeruline on jälgida oma nutiseadmekasutust, hoida piire järjekindlalt ning tulla toime olukordades, kus ekraanist saab vanemale lühike puhkehetk või abivahend, et igapäevatoimetustega hakkama saada. Samuti nimetati haigusperioode, ajapuudust ja vähest tugivõrgustikku, mis võivad piiride hoidmist raskendada.

Leidus ka vastuseid, kus öeldi, et praegu suuri väljakutseid ei ole, sest laps ei kasuta nutiseadmeid või kasutab neid väga harva. Osa vanemaid arvas, et raskused võivad tekkida hiljem, eriti koolieas või siis, kui laps saab isikliku nutiseadme.

Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes kordus samuti kõige sagedamini raskus pidada kinni kokkulepitud kasutusajast ja lõpetada nutiseadme kasutamine õigel ajal. Mitmes vastuses kirjeldati, et lapsele on keeruline selgitada, millal nutiaeg lõpeb, ning seadme käest panemine võib tekitada pahameelt, halba tuju või soovi aega juurde saada. Samuti nimetati väljakutsena nutiseadmesse kinni jäämist ja vajadust vanema sekkumise järele kasutamise lõpetamisel.

Sageli kirjeldati ka piiride seadmist, kokkulepete järgimist ja kasutamise kontrollimist. Vastajad nimetasid ajaliste piiride selgeks tegemist, järjepidevuse hoidmist ning raskust jälgida, kui kaua laps tegelikult nutiseadet kasutab. Mõnes vastuses kirjeldati ka vajadust pidevalt keelata või selgitada, miks teatud piirangud on vajalikud.

Olulisel kohal oli ka teiste laste, perede ja laiema ühiskonna mõju. Vastustes nimetati sõprade mõju, teiste perede vabamat suhtumist ning raskust hoida last nutiseadmetest eemal olukorras, kus need on eakaaslaste hulgas laialt levinud. Mõned vanemad kirjeldasid ka väljajäämise tunnet ja survet, mis võib tekkida siis, kui lapsel ei ole lubatud kasutada sama sisu või seadmeid nagu teistel.

Mitmes vastuses nimetati ka peresiseseid tegureid. Toodi välja vanemate laste eeskuju, noorema lapse soovi teha seda, mida vanem laps seadmes teeb, ning vajadust kehtestada kõigile pereliikmetele ühised reeglid. Samuti märgiti, et mõnikord on ekraaniaeg seotud vanema väsimuse, ajapuuduse või vajadusega saada lühiajaliselt oma aega koduste toimetuste tegemiseks.

Paljudes vastustes öeldi, et praegu ei kogeta olulisi raskusi. Osa vanemaid kirjeldas, et laps ei kasuta nutiseadmeid üldse või kasutab neid väga vähe, mistõttu ei ole see

praegu pere jaoks suurem väljakutse. Mõned vastajad lisasid siiski, et raskused võivad tekkida hiljem, eriti koolieas või siis, kui sõprade mõju suureneb.

Rühmi võrreldes oli näha, et peamised väljakutsed olid suures osas sarnased. Mõlemas rühmas nimetati raskust kokkulepitud nutiaega lõpetada, lapse emotsionaalseid reaktsioone, teiste laste ja perede mõju ning vanema enda järjepidevust. Erinevus tuli rohkem välja selles, kuidas neid raskusi põhjendati. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes oli rohkem näha lapse kaitsmise, sobimatu sisu vältimise ja vanema vastutuse teemat. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes tuli rohkem esile teiste perede ja ühiskonna mõju, väljajäämise tunne ning soov hoida lapse elu võimalikult ekraanivabana.

Avatud vastuste paremaks võrdlemiseks on tabelis 2 esitatud vanemate sagedamini kirjeldatud väljakutsed lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel mõlemas vastajarühmas.

Tabel 2. Vanemate kirjeldatud peamised väljakutsed lapse nutiseadmete kasutamise piiramisel ja suunamisel

Väljakutsed	Mittereligioosne kasvatusraamistik	Kristlik kasvatusraamistik
Nutiaja lõpetamine	Toodi välja raskus pidada kinni kokkulepitud kasutusajast ning vajadust vanema sekkumise järele kasutamise lõpetamisel.	Kõige enam nimetati raskust pidada kinni kokkulepitud kasutusajast ja lõpetada nutiseadme kasutamine õigel ajal.
Lapse emotsionaalsed reaktsioonid	Kirjeldati pahameelt, halba tuju, aja juurde küsimist ja raskust leppida sellega, et nutiaeg saab läbi.	Kirjeldati pahandamist, mossitamist, torisemist, aja juurde kauplemist ja mõnel juhul ka vihast reageerimist
Teiste laste ja perede mõju	Nimetati sõprade, teiste perede ja laiema ühiskonna mõju.	Toodi välja vanavanemate, õdede-vendade, sõprade ja teiste perede mõju.

Sobiva sisu valik ja ebasobiva sisu vältimine	Peeti oluliseks sobiva sisu jälgimist, kuid rõhuasetus oli rohkem üldisel kasutamise kontrollimisel.	Toodi esile raskus valida sobivat sisu ning vältida kokkupuudet hirmutava või ebasobiva sisuga.
Piiride hoidmine ja järjepidevus	Vanemad rõhutasid raskust hoida kokkuleppeid, selgitada piirangute vajalikkust ja jälgida tegelikku kasutusaega.	Vanemad kirjeldasid raskust hoida piire järjekindlalt ja jälgida omaenda nutiseadmekasutust.
Peresisesed tegurid	Nimetati vanemate laste eeskuju, noorema lapse soovi teha sama ning vajadust kehtestada ühised reeglid kogu perele.	Nimetati vanema koormust, ajapuudust, haigusperioode ja vähest tugivõrgustikku.
Väljajäämise tunne ja sotsiaalne surve	Tuli selgemalt esile. Vanemad nimetasid väljajäämise tunnet ja survet, kui lapsel ei ole lubatud kasutada sama sisu või seadmeid nagu teistel.	Esines vähem selgelt, kuigi mainiti lapse soovi kuuluda eakaaslaste hulka.
Vanema enda koormus ja väsimus	Nimetati vanema väsimust, ajapuudust ja vajadust saada lühiajaliselt oma aega.	Toodi välja vajadus tulla toime olukordades, kus ekraan aitab vanemal korraks puhata.
Praeguste raskuste puudumine	Vastati, et praegu ei kogeta olulisi raskusi, sest laps kasutab nutiseadmeid vähe või üldse mitte.	Osa vanemaid märkis, et suuri raskusi praegu ei ole, sest laps ei kasuta nutiseadmeid või kasutab neid väga harva.
Üldine järeldus	Rohkem rõhutati teiste pere ja ühiskonna mõju, võimalikku väljajäämise tunnet ning soovi hoida lapse elu võimalikult ekraanivabana.	Rohkem rõhutati lapse kaitsmist, sobimatu sisu vältimist ja vanema vastutust.

4. ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärk oli võrrelda kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate teadlikkust, hoiakuid ja praktikaid eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise suunamisel. Tulemused näitasid, et kahe rühma vahel oli rohkem sarnasusi kui erinevusi. Mõlemas rühmas oli riskitaju kõrge, oluliseks peeti täiskasvanu järelevalvet ning lapse nutiseadmekasutuse suunamisel peeti tähtsaks selgeid piire, lühikest kasutusaega ja teadlikku sisuvalikut. Samal ajal oli näha, et vanemate valikuid ei mõjutanud ainult praktilised kaalutlused, vaid ka nende kasvatuslikud väärtused, veendumused ja maailmavaade.

Mõlema rühma kõrge riskitaju näitab, et eelkooliealise lapse nutiseadmete kasutamisse suhtuti ettevaatlikult. Vanemate jaoks ei olnud see neutraalne ega iseenesestmõistetav tegevus, vaid valdkond, mis vajab täiskasvanu tähelepanu, suunamist ja järelevalvet. Kõige kõrgemalt hinnati mõlemas rühmas väiteid, mis puudutasid ebasobiva sisuga kokkupuute riski ja täiskasvanu järelevalve vajalikkust. See näitab, et peamist ohtu ei nähtud mitte niivõrd seadmes endas, vaid selles, millise sisuga laps kokku puutub ja kui palju täiskasvanu kasutamist suunab. Tulemuste põhjal seostasid vanemad eelkooliealise lapse nutiseadmete kasutamist lapse arengu ja heaoluga laiemalt. Niisugune arusaam on mõistetav, sest eelkooliealise lapse tähelepanu, eneseregulatsioon ja võime digisisu iseseisvalt hinnata ei ole veel täielikult välja kujunenud (Shonkoff ja Phillips 2000; Kikas 2008). Ka kiindumusteooria järgi vajab laps turvatunde ja emotsionaalse tasakaalu kujunemiseks täiskasvanu järjepidevat kohalolu, tundlikku reageerimist ja toetavat keskkonda (Bowlby 1969; Thompson 2008).

Vanemate kõrge nõustumine väitega, et sage nutiseadmete kasutamine võib lapse arengule halvasti mõjuda, näitab, et nad ei sidunud võimalikke riske ainult vahetute ohtudega. Riskina nähti ka võimalikku mõju lapse arengule. Tulemuste põhjal ei piirdunud vanemate jaoks võimalikud ohud ainult kasutusaja pikkusega. Oluliseks peeti ka seda, millise sisuga laps kokku puutub, millises olukorras ta seadet kasutab ning kui palju täiskasvanu kasutamist jälgib ja suunab. Varasemad uurimused on näidanud, et liigne või reguleerimata ekraaniaeg võib mõjutada lapse tähelepanu, keelelist arengut, eneseregulatsiooni ja sotsiaal-emotsionaalset toimetulekut (Madigan

jt 2019; Hutton jt 2020; Jourden jt 2023; Mallawaarachchi jt 2024). See uurimus ei näita, milliseid arenguaspekte vanemad silmas pidasid, kuid näitab, et võimalikku mõju lapse arengule peeti oluliseks.

Kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vahel ei ilmnenuid põhimõttelist erinevust. Mõlemad rühmad pidasid riske oluliseks ning nägid vanema rolli eelkõige lapse kaitsmises ja suunamises. Erinevus tuli rohkem välja selles, kui tugevalt vanema vastutust ja suunavat rolli rõhutati. Seda võib seletada sellega, et eelkooliealise lapse puhul peavad vanemad oluliseks sarnaseid asju, sõltumata oma maailmavaatest.

Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate hinnangud olid enamiku riskitaju väidete puhul veidi kõrgemad. See näitab, et selles rühmas peeti vanema vastutust lapse kaitsmisel ja suunamisel mõnevõrra olulisemaks. Kahe rühma erinevus ei seisnenud niivõrd selles, kas nutiseadmete kasutamist peeti riskantseks, vaid selles, kui suure kaalu andsid vanemad oma kaitsvatele ja suunavatele ülesannetele. Nii tuli kasvatusraamistiku mõju välja eelkõige rõhuasetustes. Seda aitab selgitada ka religioonipedagoogiline käsitlus, mille järgi on kristlikus kasvatuses vanema roll selgemalt seotud lapse suunamise, väärtuste vahendamise ja kasvatusliku vastutusega (Schweitzer 2023; Mahoney 2010; Bartkowski jt 2008).

Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad hindasid oma teadlikkust digiteemadel veidi kõrgemalt. See ei tähenda siiski tingimata, et nende teadmised olid suuremad. Pigem võib erinevus tulla sellest, kuidas vanemad ise oma valmisolekut hindavad. Uurimused on osutanud, et enesehinnangulisi vastuseid mõjutavad lisaks teadmistele ka vastutusetunne ja isiklikud mõõdupuud (Radesky jt 2016; Livingstone jt 2018; Brito jt 2017). Kui kristliku kasvatusraamistikuga vanemad tunnetavad oma vastutust tugevamalt, võivad nad olla ka enda suhtes kriitilisemad.

Vanemate hoiakute ja igapäevaste kasvatuspraktikate analüüs näitas, et mõlemas rühmas kasutati peamiselt piiravat vahendamist. See tähendab, et lapse meediakasutust suunati eeskätt reeglite, ajapiirangute ja sisupiirangute kaudu (Valkenburg jt 1999; Livingstone ja Helsper 2008; Nikken ja Schols 2015). Enamik vastajaid hoidis lapse ekraaniaega lühikesena ning pidas oluliseks teada, millist sisu laps kasutab. Selline lähenemine vastab nii rahvusvahelistele soovitudele (American Academy of Pediatrics 2016; World Health Organization 2019) kui ka eelkooliealise lapse

arenguvajadustele (Shonkoff ja Phillips 2000; Radesky jt 2015). Koos vaatamist ja nähtu arutamist kasutati seevastu harvem. See näitab, et vanematel on lihtsam kehtestada reegleid ja piire kui lapsega koos nähtut jälgida ning selle üle arutada.

See, et koos lapsega nutiseadmete kasutamist ja nähtu arutamist esines vähem, näitab, et vanemate igapäevases praktikas oli aktiivset vahendamist vähem kui piiride seadmist. Aktiivse vahendamise all peetakse silmas vanema ja lapse vahelist suhtlust, kus koos vaadatud selgitatakse ja arutatakse ning aidatakse lapsel nähtut mõista (Nikken ja Schols 2015; Radesky jt 2015; Chaudron jt 2018). Üks põhjus on see, et niisugune kaasatus nõuab rohkem aega, tähelepanu ja valmisolekut lapsega suhelda. Samuti võib see tähendada, et eelkoolialise lapse puhul nähakse digikasvatust eelkõige piiride ja järelevalve küsimusena. Nii võib koos vaatamine ja arutamine jääda tagaplaanile ka siis, kui vanemad peavad seda iseenesest oluliseks.

Teooria põhjal oleks võinud arvata, et mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate rõhutatud lapse iseseisvus, tunnete mõistmine ja individuaalsusega arvestamine väljenduvad rohkem koos vaatamises ja nähtu arutamises. Tulemused seda siiski selgelt ei kinnitanud, sest aktiivset vahendamist esines mõlemas rühmas vähe. See näitab, et vanemate väärtused ja kasvatuspõhimõtted ei kandu alati otse üle konkreetsetesse digikasvatuse võtetesse. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate rõhutatud põhimõtted tulid selles uurimuses rohkem esile nende hoiakutes kui aktiivse vahendamise sageduses.

Rühmade võrdluses ei ilmnunud suuri erinevusi ajapiirangute, lubatud kasutusaja ega kooskasutamise osas. See näitab, et mõlema rühma vanemad suunasid eelkoolialise lapse nutiseadmekasutust paljuski sarnasel viisil. Seetõttu tuli rühmade erinevus rohkem välja selles, milliste väärtustega vanemad oma valikuid seostasid, kui selles, mida nad igapäevaselt tegid. Näiteks põhjendasid kristliku kasvatusraamistikuga vanemad nutiseadmete piiramist sagedamini lapse kaitsmise, vastutuse ja moraalse suunamisega, mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad aga lapse heaolu, tasakaalu, iseseisvuse ja loovuse toetamisega.

Selgem erinevus tuli välja vanemate hinnangus oma eeskuju mõjule lapse nutiseadmekasutusele. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemad hindasid seda mõju tugevamaks. Sotsiaalse õppimise teooria järgi õpivad lapsed käitumisviise vaatluse ja jäljendamise kaudu (Bandura 1977; Bandura 2001). Varasemad uurimused on

näidanud, et vanema enda digikäitumine mõjutab lapse arusaama sellest, milline koht on nutiseadmetel igapäevaelus ja millal neid kasutatakse (Lauricella jt 2015; Nikken ja Schols 2015; Lafton jt 2024). Uurimustöö tulemustes väljendus see rühmadevahelise erinevusena: kristliku kasvatusraamistikuga vanemad pidasid oma eeskuju mõju suuremaks.

Vanemate kirjeldatud kasvatuspõhimõtted näitasid, et nutiseadmete kasutamise suunamine ei lähtunud ainult praktilistest kaalutlustest, vaid oli seotud ka vanemate väärtuste ja maailmavaatega. See sobib kokku arusaamaga, et vanemate väärtused ja uskumused väljenduvad nende kasvatusesmärkides, ootustes ja igapäevastes valikutes (Darling ja Steinberg 1993; Bornstein 2012; Mahoney 2010). Mõlema rühma vastustes kordusid armastus, hoolivus, ausus, austus ja usaldus. See näitab, et vaatamata erinevale maailmavaatelsele taustale oli vanemate kasvatusaluväärtustes palju ühist. Kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistiku erinevus ei ilmnenu vastandlikes kasvatuspõhimõtetes, vaid pigem rõhuasetustes sarnaste väärtuste sees.

Ühiste alusväärtuste kõrval tuli vastustes välja ka erinevusi rõhuasetustes. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes nimetati sagedamini kristlikke väärtusi, Jeesuse eeskuju, Piibli õpetust, andestust ja vanema vastutust. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes tõsteti rohkem esile lapse iseseisvust, tunnete mõistmist ja individuaalsusega arvestamist. Teoreetilises osas käsitletud autorite põhjal on kristliku kasvatusraamistiku puhul rohkem esil vanema kasvatuslik vastutus, väärtuste vahendamine ja moraalne suunamine, samal ajal kui autonoomiat rõhutavates kasvatuskäsitustes peetakse oluliseks lapse iseseisvuse, enesetõhususe ja eneseregulatsiooni toetamist (Schweitzer 2023; Grolnick 2009).

Need erinevad rõhuasetused ei toonud kaasa põhimõtteliselt erinevaid digikasvatuse praktikaid. Mõlema rühma vanemate kirjeldustes tulid kasvatuspõhimõtted välja eelkõige vähese ekraaniaja, teadliku sisuvaliku, vanema järelevalve ja muude tegevuste eelistamisena. See näitab, et vanemate väärtused kajastusid ka nende igapäevastes valikutes. Sarnaseid valikuid põhjendati siiski eri moodi. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes seostati piire, järelevalvet ja sisuvalikut sagedamini lapse kaitsmise, vanema vastutuse ja moraalse suunamisega, mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes aga lapse arengu, heaolu, tasakaalu ja loovuse toetamisega. Just siin on kasvatusraamistiku mõiste analüüsi jaoks

eriti oluline: erinevus ei tule välja niivõrd selles, mida vanemad teevad, vaid selles, kuidas nad oma valikuid selgitavad.

Vanemate kirjeldatud raskused näitavad, et lapse nutiseadmekasutuse suunamisel ei ole küsimus ainult reeglite olemasolus, vaid ka selles, kuidas neid igapäevaelus järjekindlalt rakendada. Mõlema rühma vanemad kirjeldasid sarnaseid emotsionaalselt keerulisi olukordi. Kõige suurema raskusena toodi esile nutiaja lõpetamine ja sellele järgnev lapse tugev emotsionaalne reaktsioon. Seda võib seostada asjaoluga, et eelkoolieas on lapse eneseregulatsioon alles kujunemas ning laps vajab emotsioonide juhtimiseks täiskasvanu tuge, selgeid piire ja stabiilset keskkonda (Bowlby 1969; Shonkoff ja Phillips 2000; Thompson 2008; Bernier jt 2010; Kikas 2008; Niilo ja Kikas 2008). Ka varasemad Eesti uurimused osutavad, et vanemate riskiteadlikkus ja väljendatud hoiakud ei avaldu alati täielikult järjepidevates suunamispraktikates (Sügis 2017; Suun 2022; Tennisberg 2019; Muhk 2024; Rannamets 2025). Uurimuse põhjal võib oletada, et seda lõhet aitavad seletada ka pere igapäevaelu pinged, nagu väsimus, ajasurve ja teiste kohustustega toimetulek.

Suletud küsimuste vastused näitasid, et vanemad ei pidanud nutiseadmeid eriti oluliseks lapse rahustamise ega tegevuste mitmekesistamise vahendiks ning hindasid oma järjepidevust üsna kõrgeks. Avatud vastustest tuli siiski välja, et igapäevaelus esineb mitmeid praktilisi raskusi. See näitab, et vanemate üldised hinnangud ja igapäevased kogemused ei lange alati täielikult kokku. Varasemad uurimused on osutanud samale: teadlikkus ja hoiakud ei avaldu alati ühtmoodi tegelikes praktikates (Radesky jt 2016; Livingstone jt 2018).

Vanemate vastustest ilmnes, et nutiseadmeid ei peetud üldiselt sobivaks vahendiks lapse rahustamisel. Avatud vastused näitasid siiski, et mõnes olukorras kasutati ekraani ajutise abivahendina, eriti väsimuse, ajapuuduse, haigusperioodide või vähese toe korral. Sellistel puhkudel ei olnud tegemist niivõrd teadlikult eelistatud kasvatusvõttega, kuivõrd praktilise lahendusega olukorras, kus vanema võimalused olid piiratud.

Mõlemas rühmas peeti oluliseks väljakutseks teiste laste, teiste perede ja laiema sotsiaalse keskkonna mõju. Lapse käitumist ei kujunda ainult vanema otsesed juhised, vaid ka see, mida laps enda ümber näeb ja tavapäraseks peab (Bandura 1977; Bandura 2001). Kui laps näeb, et teistel lastel on nutiseadmetele vabam ligipääs või teistsugused

piirid, muutub vanema seatud reeglite hoidmine keerulisemaks. See näitab, et lapse nutiseadmekasutuse suunamist mõjutab lisaks perele ka laiem sotsiaalne keskkond (Livingstone jt 2018; Lafton jt 2024).

Kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistiku vahel ei ilmnud tõkete ja soodustajate osas suuri sisulisi erinevusi. Mõlemas rühmas peeti tähtsaks järjepidevust ning mõlemas rühmas toodi esile samad praktilised raskused: nutiaja lõpetamine, lapse emotsionaalsed reaktsioonid, teiste inimeste mõju ja vanema enda koormus. Erinevus tuli välja pigem selles, millele vastustes rohkem rõhku pandi. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemad seostasid raskusi sagedamini vanema järelevalve, vastutuse ja sobiva sisu valikuga. Mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes tõsteti rohkem esile teiste perede ja ühiskonna mõju, võimalikku väljajäämise tunnet ning soovi hoida lapse elu võimalikult ekraanivabana. See näitab, et kasvatusraamistik mõjutab rohkem seda, kuidas vanemad raskusi mõistsid ja kirjeldasid, kui raskuste sisu ennast.

Uurimisküsimuste põhjal saab teha neli peamist järeldust. Esiteks selgus, et nii kristliku kui ka mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemad pidasid eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamise seotud riske oluliseks. Kõige rohkem rõhutati vajadust jälgida, millise sisuga laps kokku puutub, ning vajadust täiskasvanu järelevalve järele. Oluliseks peeti ka võimalikku mõju lapse arengule. Teiseks selgus, et mõlemas rühmas kasutati kõige rohkem piiravat vahendamist. See väljendus eelkõige ajapiirangutes, lühikeses kasutusajas ja selles, et vanemad pidasid tähtsaks teada, mida laps nutiseadmes vaatab või kasutab. Koos vaatamist ja nähtu arutamist esines vähem. Kolmandaks selgus, et vanemate kasvatuslikud põhimõtted olid mõlemas rühmas paljuski sarnased, kuid erinevus tuli välja selles, millele vanemad rohkem rõhku panid. Mõlemas rühmas peeti oluliseks hoolivust, ausust, austust, usaldust, turvalisust ja lapse arenguga arvestamist. Kristliku kasvatusraamistikuga vanemate vastustes rõhutati rohkem lapse kaitsmist, vanema vastutust ja moraalselt suunamist, mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vastustes aga lapse heaolu, iseseisvust ja tasakaalu. Neljandaks selgus, et vanemate kogetud raskused ja toetavad tegurid olid mõlemas rühmas suuresti sarnased. Kõige sagedamini nimetati raskusena nutiaja lõpetamist, lapse tugevaid emotsionaalseid reaktsioone, teiste laste ja perede mõju ning vanema enda väsimust või koormust.

Töö peamine järelendus on, et kristliku ja mittereligioosse kasvatusraamistikuga vanemate vahel ei ilmnenud märkimisväärseid erinevusi selles, kuidas nad eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutamist suunasid. Mõlemas rühmas peeti oluliseks lapse turvalisust, arengut, piiride seadmist ja vanema vastutust. Erinevus tuli välja pigem selles, millele vanemad rohkem rõhku panid ja milliste väärtustega nad oma valikuid seostasid. See tähendab, et kasvatusraamistik mõjutab rohkem vanemate arusaamu ja rõhuasetusi kui nende igapäevaseid võtteid lapse nutiseadmekasutuse suunamisel.

Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada ka valimi eripära. Enamik vastajatest oli kõrgharidusega, mis võib olla seotud suurema teadlikkusega lapse arengust, nutiseadmete kasutamise riskidest ja vanemliku suunamise olulisusest. Samuti on tõenäoline, et küsimustikule vastasid meelsamini need vanemad, kelle jaoks see teema oli isiklikult oluline. Seetõttu võib oletada, et valimis olid rohkem esindatud vanemad, kes mõtestavad lapse nutiseadmete kasutamist teadlikult ning peavad selle suunamist oluliseks.

Uurimuse piirang on see, et andmed põhinesid vanemate enesehinnangulistel vastustel ning valim ei võimalda teha suuri üldistusi. Samuti võivad sellised vastused näidata rohkem vanemate põhimõtteid ja taotlusi kui nende tegelikku igapäevast käitumist. Edaspidi võiks teemat uurida suurema valimiga ning kasutada lisaks kvalitatiivseid intervjuusid, et saada põhjalikum ülevaade vanemate väärtustest, põhjendustest ja igapäevastest kogemustest.

KASUTATUD ALLIKAD

American Academy of Pediatrics, Council on Communications and Media (2016).

Media and young minds. – *Pediatrics* 138(5), e20162591.

<https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591> 12.01.2026

Aru, Jaan (2022). *Loovusest ja logelemisest*. Tallinna Raamatutrükikoda.

Bandura, Albert (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

[https://www.asecib.ase.ro/mps/Bandura_SocialLearningTheory.pdf] 11.01.2026

Bandura, Albert (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. – *Annual*

Review of Psychology 52, lk 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>

14.01.2026

Bartkowski, John P.; Xu, Xiaohe; Levin, Michael L. (2008). Religion and child

development: Evidence from the early childhood longitudinal study. – *Social Science*

Research 37(1), lk 18–36. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2007.02.001>

18.12.2025

Bernier, Annie; Carlson, Stephanie M.; Whipple, Natasha (2010). From external

regulation to self-regulation: Early parenting precursors of young children's

executive functioning. – *Child Development* 81(1), lk 326–339.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01397.x> 15.01.2026

Bornstein, Marc H. (2012). Cultural approaches to parenting. – *Parenting: Science*

and Practice 12(2–3), lk 212–221. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.683359>

03.02.2026

Bowlby, John (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. New York: Basic

Books. [[https://mindsplain.com/wp-](https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHME)

[content/uploads/2020/08/ATTACHMENT AND LOSS VOLUME I ATTACHME](https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHME)

[NT.pdf](https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHME)] 18.12.2025

Brito, Rita; Francisco, Rita; Dias, Patrícia; Chaudron, Stephane (2017). Family

dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young

children's digital practices around 14 European countries. – *Contemporary Family*

Therapy 39, lk 271–280.

[\[https://www.researchgate.net/publication/319666314_Family_Dynamics_in_Digital_Homes_The_Role_Played_by_Parental_Mediation_in_Young_Children's_Digital_Practices_Around_14_European_Countries\]](https://www.researchgate.net/publication/319666314_Family_Dynamics_in_Digital_Homes_The_Role_Played_by_Parental_Mediation_in_Young_Children's_Digital_Practices_Around_14_European_Countries) 21.01.2026

Chaudron, Stéphane; Di Gioia, Rosanna; Gemo, Monica (2018). *Young children (0–8) and digital technology: A qualitative study across Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/294383> 18.01.2026

Danby, Susan; Davidson, Christina; Theobald, Maryanne; Scriven, Brooke; Cobb-Moore, Charlotte; Houen, Sandra; Grant, Sandra; Given, Lisa M.; Thorpe, Karen (2013). Talk in activity during young children's use of digital technologies at home. – *Australian Journal of Communication* 40(2), lk 83–99. [\[https://www.researchgate.net/publication/261511882_Talk_in_activity_during_young_children's_use_of_digital_technologies_at_home\]](https://www.researchgate.net/publication/261511882_Talk_in_activity_during_young_children's_use_of_digital_technologies_at_home) 17.02.2026

Darling, Nancy; Steinberg, Laurence (1993). Parenting style as context: An integrative model. – *Psychological Bulletin* 113(3), lk 487–496. [\[https://pepparent.org/wp-content/uploads/2014/01/Parenting-style-as-context-An-integrative-model-1993.pdf\]](https://pepparent.org/wp-content/uploads/2014/01/Parenting-style-as-context-An-integrative-model-1993.pdf) 19.12.2025

Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS (2025). Tallinn: Eesti Keele Instituut. [\[https://sonaveeb.ee/os\]](https://sonaveeb.ee/os) 18.02.2026

Eirich, Rachel; McArthur, Brae Anne; Anhorn, Ciana; McGuinness, Claire; Christakis, Dimitri A.; Madigan, Sheri (2022). Association of Screen Time With Internalizing and Externalizing Behavior Problems in Children 12 Years or Younger: A Systematic Review and Meta-analysis. – *JAMA Psychiatry* 79(5), lk 393–405. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2022.0155> [\[https://jamanetwork.com/journals/jamapsychiatry/fullarticle/2790338?utm_source\]](https://jamanetwork.com/journals/jamapsychiatry/fullarticle/2790338?utm_source) 15.02.2026

Fitzpatrick, Caroline; Cristini, Emma; Bernard, Jonathan Y.; Garon-Carrier, Gabrielle (2023). Meeting preschool screen time recommendations: which parental strategies matter? – *Frontiers in Psychology* 14:1287396. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1287396> 21.01.2026

Grolnick, Wendy S. (2009). The role of parents in facilitating autonomy development in children. – *Child Development Perspectives* 3(3), lk 165–170.

[https://www.researchgate.net/publication/249634122_The_role_of_parents_in_facilitating_autonomous_self-regulation_for_education] 18.12.2025

Hutton, John S.; Dudley, John; Horowitz-Kraus, Tzipi; DeWitt, Timothy; Holland, Scott K. (2020). Associations between screen-based media use and brain white matter integrity in preschool-aged children. – *JAMA Pediatrics* 174(1), e193869.

<https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3869> 19.12.2025

Izrael, Pavel; Karasová, Mária; Yang, Melissa M. (2020). Parental Mediation of Digital Media Use Among Children Aged 3–8 from the Perspective of Parents' Media Competence. – *The New Educational Review* 60(2), lk 27–38.

<https://doi.org/10.15804/tner.20.60.2.02> 20.12.2025

Jourdren, Marie; Bucaille, Aurelie; Ropars, Juliette (2023). The Impact of Screen Exposure on Attention Abilities in Young Children: A Systematic Review. – *Pediatric Neurology* 142, lk 76–88. <https://doi.org/10.1016/j.pediatrneurol.2023.01.005> 20.12.2025

Kikas, Eve (toim.) (2008). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. [<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/d663b6aa-d648-4efc-b4c3-83a3c88db76e/content>] 19.12.2025

Kim, Young-Il; Wilcox, W. Bradford (2014). Religious Identity, Religious Attendance, and Parental Control. – *Review of Religious Research* 56(4), lk 555–580. <https://doi.org/10.1007/s13644-014-0167-0> 21.12.2025

Kivisaar, Agne; Pertel, Tiia; Tamminen, Saara Reete (2025). *Nutiseadmete kasutamise: soovitud haridusasutustele, lapsevanematele ja noortele*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2025 [<https://www.tai.ee/sites/default/files/2025-10/TAI%20Soovitud%20nutiseadmete%20kasutamise%20piiramiseks4.pdf>] 15.12.2025.

Lafton, Tove; Wilhelmsen, Janniche E. B.; Holmarsdottir, Halla B. (2024). Parental Mediation and Children's Digital Well-Being in Family Life in Norway. – *Journal of Children and Media* 18(2), lk 198–215.

<https://doi.org/10.1080/17482798.2023.2299956> 16.12.2025

Lauricella, Alexis R.; Wartella, Ellen; Rideout, Victoria J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. – *Journal of Applied Developmental Psychology* 36, lk 11–17.

<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001> 03.01.2026

Lawrence, Amanda C.; Narayan, Madhuri S.; Choe, Daniel Ewon (2020). Association of Young Children's Use of Mobile Devices With Their Self-regulation. – *JAMA Pediatrics* 174(8), lk 793–795.

<https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.0129> 18.12.2025

Lee, Sangha; Kim, Donghee; Shin, Yunmi (2024). Screen time among preschoolers: Exploring individual, familial, and environmental factors. – *Clinical and Experimental Pediatrics* 67(12), lk 641–650. <https://doi.org/10.3345/cep.2023.01746> 03.01.2026

Livingstone, Sonia; Blum-Ross, Alicia (2020). *Parenting for a digital future: How hopes and fears about technology shape children's lives*. Oxford: Oxford University Press. [<https://www.scribd.com/document/622445790/Parenting-for-a-Digital-Future-Livingstone-Blum-Ross>] 06.01.2026

Livingstone, Sonia; Helsper, Ellen Johanna (2008). Parental mediation of children's internet use. – *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 52(4), lk 581–599.

[https://www.researchgate.net/publication/238400704_Parental_Mediation_of_Children's_Internet_Use] 06.01.2026

Livingstone, Sonia; Mascheroni, Giovanna; Staksrud, Elisabeth (2018). European research on children's internet use: assessing the past and anticipating the future. – *New Media & Society* 20(3), lk 1103–1122.

[https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/68516/1/Livingstone_European%20Research%20on%20Children_2018.pdf] 11.01.2026

Madigan, Sheri; Browne, Danielle; Racine, Nicole; Mori, Chloe; Tough, Suzanne (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. – *JAMA Pediatrics* 173(3), lk 244–250.

<https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2018.5056> 11.01.2026

Mahoney, Annette (2010). Religion in families, 1999–2009: A relational spirituality framework. – *Journal of Marriage and Family* 72(4), lk 805–827.

[https://www.researchgate.net/publication/51816882_Religion_in_Families_1999-2009_A_Relational_Spirituality_Framework] 19.12.2025

Mallawaarachchi, Sachini; Burley, Jade; Farran, Erin K.; Parsons, Christopher E. jt (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. – *JAMA Pediatrics* 178(10), e242620. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2024.2620> 14.01.2026

Mann, Supreet; Calvin, Angela; Lenhart, Amanda; Robb, Michael B. (2025). *The Common Sense Census: Media Use by Kids Zero to Eight, 2025*. San Francisco, CA: Common Sense Media. –

[<https://www.common sense media.org/sites/default/files/research/report/2025-common-sense-census-web-2.pdf>] 17.12.2025.

McDaniel, Brandon T.; Radesky, Jenny S. (2018). Technoference: Parent distraction with technology and associations with child behavior problems. – *Child Development* 89(1), lk 100–109. [<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5681450/>] 19.12.2025

Montroy, Janelle J.; Bowles, Ryan P.; Skibbe, Lori E.; McClelland, Megan M.; Morrison, Frederick J. (2016). The Development of Self-Regulation across Early Childhood. – *Developmental Psychology* 52(11), lk 1744–1762. <https://doi.org/10.1037/dev0000159> 21.01.2026

Muhk, Mirjam (2024). *Ekraanmeedia praktikad ja ekraaniaeg Eesti väikelastel 2022. ja 2024. aastal*. Magistritöö. Tallinna Ülikool, haridusteaduste instituut, Tallinn. – [<https://www.etera.ee>] 15.12.2025.

Nikken, Peter; Schols, Marjon (2015). How and why parents guide the media use of young children. – *Journal of Child and Family Studies* 24(11), lk 3423–3435. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4> 17.02.2026

Radesky, Jenny S.; Schumacher, Jayna; Zuckerman, Barry (2015). Mobile and Interactive Media Use by Young Children: The Good, the Bad, and the Unknown. – *Pediatrics* 135(1), lk 1–3. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251> [<https://www.scribd.com/document/388112879/1-full>] 19.01.2026

Radesky, Jenny S.; Kaciroti, Niko; Weeks, Heidi M.; Schaller, Alexandria; Miller, Alison L. (2023). Longitudinal Associations Between Use of Mobile Devices for Calming and Emotional Reactivity and Executive Functioning in Children Aged 3 to

5 Years. – *JAMA Pediatrics* 177(1), lk 62–70.

<https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2022.4793> 05.01.2026

Radesky, Jenny S.; Eisenberg, Seth; Kistin, Christine J.; Gross, Julia; Block, Geoffrey; Zuckerman, Barry; Silverstein, Michael (2016). Overstimulated consumers or next-generation learners? Parent tensions about child mobile technology use. *Annals of Family Medicine* 14(6), lk 503–508. <https://doi.org/10.1370/afm.1976> 03.02.2026

Rannamets, Pamela (2025). *Koolieelses eas laste vanemate hinnangud digipädevuse olulisusele ning oma praktikatele lapse digipädevuse toetamisel*. Magistritöö. Tallinna Ülikool, haridusteaduste instituut, Tallinn.

Rideout, Victoria (2017). *The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight*. San Francisco, CA: Common Sense Media.

[\[https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/csm_zeroeight_fullreport_release_2.pdf\]](https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/csm_zeroeight_fullreport_release_2.pdf) 13.12.2025.

Rideout, Victoria; Robb, Michael B. (2020). *The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight, 2020*. San Francisco, CA: Common Sense Media.

[\[https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/2020_zero_to_eight_census_final_web.pdf\]](https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/2020_zero_to_eight_census_final_web.pdf) 17.12.2025

Rygaard, Niels Peter (2016). *Kiindumushäirega laps: praktilise teraapia käsiraamat*. Tallinn: Tallinna Raamatükikoda.

Schweitzer, Friedrich (2023). “Religious Education”, *St Andrews Encyclopaedia of Theology*. Edited by Brendan N. Wolfe et al.

[\[https://www.saet.ac.uk/Christianity/ReligiousEducation\]](https://www.saet.ac.uk/Christianity/ReligiousEducation) 19.12.2025

Scott, Fiona (2022). Family mediation of preschool children’s digital media practices at home includes a more diverse range of positive or instructional strategies than previously acknowledged. – *Learning, Media and Technology* 47(2), lk 180–193.

<https://doi.org/10.1080/17439884.2021.1960859> 24.01.2026

Shonkoff, Jack P.; Phillips, Deborah A. (toim.) (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington, DC:

National Academy Press. [\[https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK225557/\]](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK225557/)

29.01.2026

Suun, Kätlin (2022). *Lastevanemate roll eelkooliealiste laste digiohutuse teadlikkuse tõstmisel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut, Tartu.

Sügis, M. (2017). *Lastevanemate hinnangud eelkooliealiste laste ekraanimeedia kasutamise seotud riskidele*. Magistritöö. Tallinna Ülikool, Tallinn.

Tennisberg, Lilian (2019). *Eelkooliealiste laste nutiseadmete kasutusaja ja vaimse tervise seosed lapsevanemate nutiseadmete kasutusaja ja vaimse tervisega*. Magistritöö. Tartu Ülikool, psühholoogia instituut, Tartu.

Thompson, Ross A. (2008). Early attachment and later development. – *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*. 2nd ed. Toim. Jude Cassidy, Phillip R. Shaver. New York: Guilford Press, lk 348–365.

[https://www.researchgate.net/publication/232522122_Early_Attachment_and_Later_Development_Familiar_Questions_New_Answers] 17.11.2025

TNS Emor (2017). *Nutiseadmete kasutajate turvateadlikkuse ja turvalise käitumise uuring*. *Uuringuaruanne 2017*. Riigi Infosüsteemi Amet. Tallinn: TNS Emor

[<https://www.ria.ee/sites/default/files/documents/2022-11/Nutiseadmete-kasutajate-turvateadlikkuse-turvalise-kaitumise-uuring-2017.pdf>] 13.12.2025.

Valkenburg, Patti M.; Krcmar, Marina; Peeters, Allerd L.; Marseille, Nies M. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation. – *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 43(1), lk 52–66.

[https://www.researchgate.net/publication/254298990_Developing_a_scale_to_asses_s_three_styles_of_television_mediation_Instructive_mediation_restrictive_mediation_and_social_coviewing] 25.01.2026

Vinter, Kristi (2013) *Digitaalse ekraanimeedia tarbimine 5–7-aastaste laste seas ja selle sotsiaalne vahendamine Eestis*. *Pedagoogiline vaatekoht*. Doktoritöö. Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut, Tallinn.

World Health Organization (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*. Geneva: World Health Organization. – [<https://www.who.int/publications/i/item/9789241550536>] 29.11.2025.

21. Teie vanus

- 25 aastat või noorem
- 26–35 aastat
- 36–45 aastat
- 46 aastat või vanem

22. Teie kõrgeim haridustase

- põhiharidus
- keskharidus
- kutseharidus
- kõrgharidus

23. Mitu last Teil on?

- 1 laps
- 2 last
- 3 või enam last

24. Teie noorima lapse vanus

- 3 aastat
- 4 aastat
- 5 aastat
- 6 aastat
- 7 aastat